

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

ПАВЛИКІВСЬКА ОЛЬГА ІВАНІВНА

УДК 65.01:331.105.6:657.471

**ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ЗАСОБАМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛІНГУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Тернопіль – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Андрушків Богдан Миколайович,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти
і науки України, завідувач кафедри менеджменту
інноваційної діяльності та підприємництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Куценко Віра Іванівна,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
головний науковий співробітник відділу
природно-техногенної та екологічної безпеки

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України, проректор з
науково-педагогічної роботи

доктор економічних наук, професор
Язлюк Борис Олегович,
Тернопільський національний економічний
університет Міністерства освіти і науки України,
декан факультету аграрної економіки і
менеджменту

Захист дисертації відбудеться “29” травня 2018 р. о 10⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.052.05 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України за адресою: 46008, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Автореферат розіслано “27” квітня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
Д 58.052.05

Л. М. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Соціальна політика держави покликана реалізувати одну із основоположних функцій – виконання соціальних обов'язків і прав громадян, тобто знаходження оптимального співвідношення (балансу) між особистою та суспільною відповідальністю. Таким чином, відбувається складний процес економічних і соціальних перетворень, який має тісний зв'язок, оскільки з одного боку – це проблема соціальна (встановлення межі солідарності); з іншого – економічна (встановлення межі між зацікавленими сторонами в процесі розподілу та перерозподілу доходів). Через зазначені обставини спостерігається дедалі більша увага до соціальної відповідальності роботодавців, і, відповідно, необхідність теоретичного та практичного переосмислення соціальних інституцій держави та суспільства щодо врівноважування сил у соціальній політиці.

Основоположними складовими соціально відповідальної діяльності промислових підприємств є надійність і передбачення результатів своєї діяльності, відповідальність за реалізацію принципу її безперервності, оскільки тільки за цих умов зберігається впевненість трудових колективів у своїй соціальній захищеності, а в держави й громадських організацій з'являється можливість планувати соціальні програми за участю бізнесу.

Розробка методологічних основ управління соціально відповідальною діяльністю підприємств та створення сприятливих умов для взаємодії всіх зацікавлених сторін дозволить розв'язати проблему недостатнього розвитку соціально відповідальної діяльності суб'єктів підприємництва в нашій державі. Вирішення зазначених проблем можливе за умови побудови комплексної системи управління соціальною відповідальністю підприємств шляхом залучення найефективніших інструментів.

Теоретичні та практичні механізми управління системою взаємодії суспільства, підприємств та держави, досліджені такими вітчизняними вченими, як О.І. Амоша, Б.М. Андрушків, О.М. Головінов, Р.А. Грішнова, І.В. Жиглей, Н.Б. Кирич, А.М. Колот, О.Є. Кузьмін, В.І. Куценко, О.І. Кузьмак, Г.Ю. Міщук, В.М. Нижник, О.О. Олійник, О.В. Панухник, О.Б. Погайдак, В.В. Стадник, П.Я. Хомин, М.Г. Чумаченко, Б.О. Язлюк. Питання пов'язані із вирішенням основних завдань соціально відповідальної діяльності підприємств висвітлені в працях зарубіжних вчених: Г. Боуена, М. Вебера, К. Девіса, В. Зомбарта, М. Кейнса, А. Керролла, І. Маїгнана, Р. Оуена, Дж. Поста, С. Сеті, М. Фрідмана, Р. Фрімена.

Визначаючи фундаментальний внесок цих науковців у розвиток соціальної політики суб'єктів господарювання й держави, а також значне концептуальне та прикладне значення здійснених ними науково-практичних розробок щодо принципів врівноважування соціальних обов'язків та дотримання соціальних прав між суб'єктами економіки, доводиться констатувати відсутність комплексного дослідження організаційних механізмів управління соціальною відповідальною діяльністю підприємств з метою підвищення ефективності їх господарювання та рівня конкурентоспроможності. Разом з тим, потребують детального розгляду існуючі інструменти управління,

зокрема щодо використання компонент обліку й контролінгу. Зазначені обставини визначили необхідність розробки нових та вдосконалення вже існуючих організаційних механізмів управління соціально відповідальною діяльністю підприємств з метою підвищення ефективності їх господарювання й рівня конкурентоспроможності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, напрямами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя в межах науково-дослідних тем: «Удосконалення управління навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій» (№ ДР 0211U002590), де автором обґрунтовано механізми управління соціально відповідальною діяльністю; «Дослідження методології й організації національної системи обліку, аналізу й аудиту в Україні» (державний реєстраційний № ДР 0106U010733), де автором розвинуто принципи моделювання обліку як методу реконструкції соціальних процесів; «Концепція трансформації системоутворюючих факторів бухгалтерського обліку: теоретико-методологічний аспект» (державний реєстраційний № ДР 0115U002453), де автором розроблено методичні засади формування та подання соціальної звітності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування та розробка теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю з використанням засобів обліку та контролінгу.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити соціально відповідальну діяльність промислових підприємств як основу розвитку суспільства та найважливішого чинника підвищення ефективності використання соціальних ресурсів;
- обґрунтувати науково-теоретичний підхід до змісту соціально відповідальної діяльності й визначити її основні принципи з метою врахування інтересів працівників підприємства, громадських організацій та держави;
- систематизувати основний категоріальний апарат соціально відповідальної діяльності підприємств, ураховуючи її функції, форми та інструменти;
- розкрити характер механізмів управління соціально відповідальною діяльністю підприємства з метою її забезпечення найефективнішими інструментами;
- розробити модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством;
- запропонувати організаційні форми та технології раціональної організації процесу реалізації соціально відповідальної діяльності;
- здійснити комплексне дослідження витрат соціально відповідальної діяльності підприємства й ідентифікувати фактори їхнього впливу на ефективність господарювання;

- здійснити оцінку витрат соціально відповідальної діяльності шляхом їхнього детального структурування;
- охарактеризувати процес реалізації соціально відповідальної діяльності підприємства та його документальне забезпечення з урахуванням інституційного підходу з метою ефективного регламентування підпорядкованості соціальних дій та їх документального забезпечення в цілях контролю;
- узагальнити концептуальні підходи до управління соціально відповідальною діяльністю з використанням інструментів обліку та контролінгу з метою отримання суб'єктами господарювання довгострокових конкурентних переваг;
- розкрити сутність та структуру облікової політики підприємства з метою достовірної ідентифікації об'єктів соціального обліку, що сприятиме ефективному застосуванню функцій системи управління;
- вдосконалити методику формування та подання соціальної звітності з метою достовірного інформування зацікавлених користувачів про соціальні процеси підприємства;
- визначити позиції наступності та розробити підходи до побудови соціального обліку й контролінгу як передумови підвищення достовірності відображення соціальної інформації;
- розширити методологічні основи контролінгу як одного з важливих інструментів управління соціальною політикою підприємства, за допомогою інструментів бюджетування, збалансованих показників, соціального обліку та контролю.

Об'єктом дослідження є процеси управління соціально відповідальною діяльністю підприємств як результату взаємодії підприємства, держави та суспільства на основі реалізації принципів розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні засади управління соціально відповідальною діяльністю підприємства.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження сформували праці зарубіжних та вітчизняних вчених у сфері управління соціально відповідальною діяльністю підприємств.

У роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: діалектичного пізнання – для вивчення та деталізації об'єкта дослідження (підрозділи 1.1, 2.1, 4.3); історичного аналізу – при вивченні наукових підходів та основних понять дослідження (підрозділи 1.1 та 4.1); морфологічного аналізу – при уточненні категоріального апарату дослідження (підрозділи 1.2, 4.1, 5.1); абстрактно-логічного підходу – при теоретичних узагальненнях та формуванні висновків (підрозділи 1.3, 2.1, 2.3); статистичного аналізу – при виявленні основних тенденцій соціально відповідальної діяльності та факторів формування соціальних витрат (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2); функціонального синтезу – при формуванні соціальної стратегії та її інтеграції в систему управління підприємством (підрозділи 2.2, 2.3, 4.3); системного та ієрархічного підходу – при розробці концепції управління соціально відповідальною діяльністю (підрозділи 2.3, 3.3, 4.3, 4.4);

економіко-математичного аналізу – для виявлення факторів впливу на формування соціальних витрат (підпункти 3.2, 3.3).

Інформаційною базою дослідження є первинні та узагальнюючі дані підприємств; ендогенна, фінансова та соціальна звітність підприємств України; статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України; законодавчі та нормативно-правові документи, які стосуються управління соціально відповідальною діяльністю підприємств; фахові видання, матеріали науково-практичних конференцій; монографії зарубіжних та вітчизняних учених тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методологічних основ та методичного забезпечення системи управління соціально відповідальною діяльністю підприємств і науково-практичних заходів з удосконалення організаційних механізмів її реалізації. Основні результати дисертації, що визначають її новизну полягають у наступному:

вперше:

- узагальнено концептуальні підходи до управління соціально відповідальною діяльністю з використанням інструментів обліку та контролінгу з метою забезпечення раціональності у суперечливих очікуваннях всієї множини зацікавлених сторін та дотримання принципів розвитку для отримання суб'єктами господарювання довгострокових конкурентних переваг;

- запропоновано модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством, елементами якої є аналізування стратегічних цілей суб'єкта господарювання з урахуванням інтересів зацікавлених сторін та формалізації характеру взаємодії, встановлення рівня розвитку соціальної відповідальності за допомогою визначення індикаторів ефективності системи, що дозволило запропонувати варіанти зростання ступеня інтеграції. У результаті ефективно вирішуються проблеми економічного зростання, дотримання соціальної справедливості та раціонального природокористування в реалізації основної стратегії суб'єкта господарювання;

- розроблено методику формування й розповсюдження через засоби комунікації відкритої соціальної звітності, що дозволить виявити причинно-наслідковий зв'язок між поданням цього виду звітності та ростом привабливості підприємства для користувачів та, як наслідок, підвищення рентабельності діяльності й досягненню його стратегічних цілей;

удосконалено:

- методичний інструментарій оцінювання складу, структури й величини витрат соціально відповідальної діяльності, де, на відміну від інших, здійснено групування за наступними критеріями: загальних класифікаційних ознак (видів соціально відповідальної діяльності, напрямів витрат, характеру витрат, джерел фінансування, складу витрат, регулярності здійснення), взаємовідносин із зацікавленими сторонами, відповідності меті й завданням підприємства та принципів формування соціальної звітності. Кожна з наведених груп детально охарактеризована та структурована. У результаті досягається максимальний ефект діяльності, який залежить від розвитку соціальної функції підприємства, внутрішніх і зовнішніх соціальних ресурсів;

- теоретико-методологічний підхід до обґрунтування механізмів соціального контролінгу як системи, орієнтованої на перспективний розвиток підприємства, що дозволило аргументувати доцільність використання бюджетування окремих соціальних програм та соціально відповідальної діяльності загалом, збалансованих показників підсистеми «соціальна відповідальність підприємства», отримання, обробки, передачі, зберігання й відображення інформації для прийняття ефективних управлінських рішень засобами соціального обліку та контролю за доцільністю соціального витрачання. Це дозволило, враховуючи фактор циклічності контролінгової інформації, сформуванню обліково-інформаційне забезпечення зазначеного процесу у формі бухгалтерських документів;

- принципи диференціації господарської діяльності підприємства, яка відображає гетерогенність у структурі основної, соціальної та екологічної діяльності. Встановлено, що, на відміну від чинних підходів, до соціально відповідальної діяльності слід віднести сукупні соціальні витрати основної діяльності, соціальної та екологічної діяльності. З метою деталізації цих напрямів господарської діяльності, здійснено класифікацію соціальних витрат на: прямі (витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи) та непрямі, згруповані як непрямі 1-го порядку (виплата дивідендів,) і непрямі 2-го порядку (придбання необоротних активів);

- наукові підходи до обґрунтування дефініції «соціально відповідальна діяльність» як концепції, яка враховує специфіку суб'єкта господарювання та залежить від його рівня розвитку; добровільні зобов'язання спрямовані на реалізацію важливих внутрішніх та зовнішніх соціальних проектів, результати яких сприятимуть довготривалому розвитку. Це дозволило встановити базовий принцип здійснення господарської діяльності, окрім існуючих (надійності та передбачення результатів діяльності), відповідальність за реалізацію принципу безперервності здійснення діяльності, що забезпечує впевненість персоналу у соціальній захищеності, а в держави і громадських організацій можливість планувати соціальні програми за участю підприємства;

набули подальшого розвитку:

- методика оцінки впливу факторів витрат соціально відповідальної діяльності в залежності від запитів стейкхолдерів через їхню деталізацію в розрізі виділених груп: соціальна відповідальність перед суспільством, екологічна відповідальність, добросовісна ділова практика та соціально відповідальна реструктуризація, за кожною із них запропоновано заходи з реалізації соціальної відповідальності, які, на відміну від чинних, деталізовані через їхні механізми та показники цього виду діяльності (через формування відповідних витрат) із зазначенням ступеня їх впливу на результат господарської діяльності підприємства. Взаємодія виділених факторів впливу на формування витрат соціально відповідальної діяльності дозволяє встановити масштаби цього виду діяльності, що впливає на визначення й коригування мети та завдань підприємства в цілому й формування соціальних ресурсів зокрема;

- систематизація елементів категоріального апарату соціально відповідальної діяльності підприємств через розкриття функцій, форм та

інструментів у взаємозв'язку, яка, на відміну від чинних, дозволяє при стабільному домінуванні соціальних функцій вдосконалювати й посилювати форми та інструменти реалізації соціально відповідальної діяльності для активізації економічної функції суб'єкта господарювання;

- обґрунтування ролі облікової політики соціально відповідального підприємства з метою достовірної ідентифікації об'єктів соціального обліку з позиції різносторонніх інформаційних проєкцій, враховуючи фінансову, управлінську, податкову й соціально відповідальну політику, яка, на відміну від існуючих, сприятиме ефективній організації обліково-контрольної функції системи управління;

- система інституційного забезпечення процесу реалізації соціально відповідальної діяльності підприємства, яка, на відміну від наявних, регламентує підпорядкованість соціальних дій та їхнє документальне забезпечення в розрізі вхідної та результатної інформації, що трансформується в ході оперативного, тактичного та стратегічного етапу управління (від задекларованих пріоритетів соціальної політики до їх практичного втілення);

- сутнісна інтерпретація дефініції «соціальний контролінг», яка враховує домінування його інтеграційно-координуючої функції шляхом підготовки й подання необхідної управлінської інформації стосовно соціально відповідальних процесів на підприємстві, орієнтування менеджменту на прийняття соціальних рішень та необхідні соціально відповідальні дії.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи, зокрема теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, що ґрунтуються на окресленні організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю засобами обліку та контролінгу, можуть бути використані: у наукових дослідженнях, спрямованих на вдосконалення теоретичного базису пізнання соціальної відповідальності та закономірностей її еволюції у системі менеджменту; при розробці напрямів розвитку та інституційних трансформацій системи соціальної відповідальності у вітчизняній теорії та практиці; у практичній діяльності органів влади, місцевого самоврядування та громадських організацій в напрямі розробки та застосування на практиці нормативно-правового забезпечення соціально відповідальної діяльності; під час викладання фахових дисциплін у навчальних закладах України.

Практичну значимість результатів дисертаційного дослідження визначають можливості забезпечення системи управління соціально відповідальною діяльністю найефективнішими інструментами обліку та контролінгу.

Результати дослідження, концептуальні положення та науково-методичні підходи до управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу знайшли практичне застосування у діяльності: ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (довідка від 03.02.2018 р. № 21/2) у напрямі застосування методів аналітично-розрахункового та кластерного аналізу, що дозволяє здійснювати оцінку рівня соціальної відповідальності й корегувати її показники в залежності від соціальних, економічних та

екологічних особливостей; впроваджено стратегію соціально відповідальної діяльності на ПАТ ТРЗ «Оріон» (довідка від 01.02.2018 р. № 320/95/1), що дає можливість узагальнювати принципи формування соціальної політики підприємства з врахуванням специфіки, напрямів та масштабів діяльності; ПАТ «Опілля» (довідка від 15.03.2018 р. № 48) в напрямі застосування організаційної моделі управління соціальними програмами, що дозволить здійснювати ефективне їх адміністрування, враховуючи при цьому організаційні та ресурсні можливості підприємства; з метою об'єктивної оцінки стану соціальних відносин на різних рівнях управління підприємством прийнято до застосування Міжнародною громадською організацією «Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів» (довідка від 30.03.2018 р.) методики формування соціальної звітності та ефективних видів контролю, зокрема тематичного (стосовно окремих видів соціально відповідальної діяльності) та комплексного (стосовно всіх операцій соціально відповідальної діяльності), що дозволяє виявити потенційні загрози та розкрити резерви розвитку соціальних ресурсів; ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» (довідка від 20.02.2018 р. № 15/1) в напрямку застосування принципів формування бюджету соціально відповідальної діяльності підприємств, що сприятиме комплексному управлінню підприємством; ТзОВ «Агровіта ЛТД» (довідка від 06.03.2018 р. № 128) прийнято до застосування методик формування витрат соціально відповідальної діяльності та принципи їх включення до собівартості окремої соціальної програми, що дозволить здійснювати їх ефективне управління, враховуючи при цьому ресурсні можливості підприємства; Гусятинської районної державної адміністрації Тернопільської області (довідка від 22.02.2018 р. № 134) в напрямку застосування організаційної моделі соціально відповідальної діяльності в системі стратегічного управління підприємствами переробної галузі Гусятинського району, що створює сприятливі умови для взаємодії всіх зацікавлених сторін та дозволяє розв'язати проблему недостатнього розвитку соціально відповідальної діяльності суб'єктів підприємництва регіону.

Основні теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя під час підготовки та викладання дисциплін: «Теорія і практика менеджменту», «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Організація обліку», «Стратегічний облік», «Звітність підприємства», «Аудит» (довідка від 30.03.2018 р. № 2/28-734) та Тернопільського кооперативного торговельно-економічного коледжу під час викладання дисциплін: «Економіка підприємства», «Бухгалтерський облік», «Аудит підприємницької діяльності», «Контроль і ревізія» (довідка від 02.04.2018 р. № 83).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до розв'язання актуальної наукової проблеми розвитку теоретичних положень, розробки науково-практичних підходів й практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційних механізмів забезпечення системи управління соціально відповідальною діяльністю засобами обліку та контролінгу. Наукові

положення, висновки й рекомендації, наведені у роботі, отримані автором самостійно. Із наукових праць, підготовлених у співавторстві, використано тільки матеріали, які належать автору особисто. Положення і результати кандидатської дисертації автора у дослідженні не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися та отримали схвалення на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародна міжвузівська науково-практична конференція «Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства» (Тернопіль-Мукачеве, 2004 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі» (м. Львів, 2004 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні» (м. Харків, 2005 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика економічного аналізу» (м. Тернопіль, 2006 р.); V, VI, VII Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть» (м. Тернопіль, 2007 р., 2008 р., 2009 р.); Всеукраїнська наукова конференція «Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспект» (м. Тернопіль, 2009 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2009 р.); Міжнародна науково-технічна конференція «Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій» присвяченої 50-річчю заснування ТНТУ та 165-річчю з дня народження Івана Пулюя (м. Тернопіль, 2010 р.); I Міжнародна науково-практична конференція «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці» (м. Ужгород, 2010 р.); XV Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика» (м. Луцьк, 2010 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми економіки та менеджменту» (Львів, 2011 р.); I, II Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки» (м. Тернопіль, 2011 р., 2012 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку й фінансів» (м. Тернопіль, 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Розвиток систем фінансово-облікового забезпечення функціонування підприємств та національного господарства» (м. Тернопіль, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Ekononik, manegment, lav: socio-ekonomiks aspects of development» (м. Рим, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік» (м. Львів, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція „Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування“ (м. Тернопіль, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні підсумки

2017 року: реалії та перспективи» (м. Київ, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічний потенціал сталого розвитку країни: сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення» (м. Львів, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів» (м. Ужгород, 2018 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції в економіці та управлінні» (м. Запоріжжя, 2018 р.); VII Всеукраїнська науково-практична конференція пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г. Чумаченка «Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку» (м. Тернопіль, 2018 р.).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 59 наукових праць загальним обсягом 73,27 друк. арк., з яких автору належить 47,41 друк. арк., у тому числі: 1 одноосібна монографія, 5 підрозділів у колективних монографіях, 23 статті – у наукових фахових виданнях (з яких 12 статей – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 3 публікації в інших наукових виданнях, 27 публікацій за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із 5 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 420 сторінок, у тому числі основний зміст викладено на 302 сторінках. Робота містить 44 таблиці (6 розміщено на окремих сторінках), 45 рисунків (12 розміщено на окремих сторінках), 16 додатків на 43 сторінках. Список використаних джерел із 533 найменувань розміщений на 50 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні аспекти організації соціально відповідальної діяльності підприємств як складової стратегічного управління»** здійснено сутнісну характеристику основних понять та принципів організації соціально відповідальної діяльності; визначено теоретичні засади та понятійний апарат соціально відповідальної діяльності; розкрито генезис розвитку теорії та методології соціальної відповідальності підприємств; охарактеризовано принципи стратегічного управління підприємствами в сучасних умовах розвитку соціально відповідальної діяльності.

У роботі доведено, що категорія соціальної відповідальності є багаторівневою, на цій основі здійснено її деталізацію: базовий рівень (законодавчий) – взаємодія із державою (своєчасна виплата заробітної плати та соціальних внесків, податків, виготовлення якісної продукції тощо); основний (забезпечення працівників підприємства високими стандартами праці й життя) – різнорівнева взаємодія всередині підприємства (охорона праці, підвищення

кваліфікації, будівництво житла, охорона здоров'я тощо); надрівень або вищий рівень – взаємодія із суспільством (реалізація суспільних проектів на території присутності).

Запропоноване авторське розуміння дефініції «соціально відповідальна діяльність» як концепції, яка враховує специфіку суб'єкта господарювання та залежить від його рівня розвитку; добровільні зобов'язання спрямовані на реалізацію важливих внутрішніх та зовнішніх соціальних проектів, результати яких сприятимуть довготривалому та сталому розвитку.

Соціально відповідальне підприємство при стратегічному підході до здійснення фінансово-господарської діяльності має істотні конкурентні переваги в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання (таблиця 1).

На основі дослідження принципів функціонування системи соціальної відповідальності виділено її інтегративний принцип, який полягає у безперервності здійснення господарської діяльності, при дотриманні якого забезпечується впевненість персоналу у соціальній захищеності та створюються передумови для органів державної влади і громадських організацій для планування соціальних програм за участю підприємства.

Таблиця 1

Таксономія конкурентних переваг соціально відповідального підприємства

Зміст переваги	Характерні особливості
Вдосконалення кадрової політики	розвиток та вдосконалення власного персоналу дозволяє не тільки уникати високої плинності кадрів, а й залучати кращих фахівців на ринку;
Ріст мотивації праці	завдяки соціальній програмі підвищується задоволення співробітників своїм матеріальним і соціальним статусом, що неминує підвищує мотивацію праці та певною мірою забезпечує зростання його продуктивності;
Покращення ділової репутації фірми	імідж соціально відповідального підприємства сприяє поліпшенню його статусу і, в кінцевому підсумку, розширенню його діяльності, можливості нарощування прибутку;
Збереження соціальної стабільності суспільства	здійснення соціальних інвестицій сприяє збереженню соціальної стабільності в суспільстві в цілому;
Стійкість підприємства в довгостроковій перспективі	розвиток об'єктів соціальної сфери забезпечує додаткову стабільність і стійкість підприємства в довгостроковій перспективі;
Можливість залучення додаткового інвестиційного капіталу	завдяки високому рівню довіри, як до соціально відповідального партнера, з'являється велика ймовірність залучення інвестиційного капіталу в порівнянні з іншими підприємствами.

У дисертації розвинуто основний категоріальний апарат соціально відповідальної діяльності через розкриття її функцій, форм та інструментів у взаємозв'язку (таблиця 2).

**Основний категоріальний апарат
соціальної відповідальності підприємств**

Категорії	Зміст	Принципи функціонування
функції	економічна	вплив через діяльність бізнесу на суспільне відтворення і соціально-економічні процеси на території присутності компанії;
	стимулююча	спонукання бізнесу до соціальної активності, зацікавленості в якісних результатах діяльності;
	комунікативна	встановлення ефективних комунікаційних потоків, що забезпечують взаєморозуміння і взаємодію бізнесу, суспільства і держави;
	обліково-аналітична	збір, обробка та оцінка інформації, яка використовується для реалізації соціальних програм на мікро- і макрорівнях;
	контрольна	здійснюється на основі спостереження за поведінкою СВД підприємства з метою забезпечення оптимального її функціонування;
	етична	полягає в формуванні у всіх учасників бізнес-середовища розуміння етичних норм поведінки;
форми	соціальні інвестиції	вид інвестицій, спрямованих на вирішення актуальних для країни проблем у сфері зайнятості, боротьби з бідністю, освіти, житла, безпеки, охорони здоров'я та середовища проживання;
	корпоративне волонтерство	робота працівників підприємства на добровільній основі на благо місцевих громад;
	соціальний маркетинг	спрямування певного відсотка від реалізації товарів на здійснення соціальних програм;
	гранти	виділяються підприємством на реалізацію соціальних програм в галузі науки й освіти, і, як правило, пов'язані з діяльністю підприємства та його стратегічними цілями;
	благодійні пожертвування	адресної допомоги, що виділяється компанією для проведення соціальних програм, як в грошовій, так і в натуральній формі;
	соціально-економічні угоди з органами влади	дозволяють у співпраці з адміністраціями муніципальних утворень, місцевими громадами та некомерційними організаціями реалізовувати комплекс соціальних і благодійних проектів;
інструменти	нормативно-правове забезпечення	містить велику кількість рамкових умов для розвитку взаємовідносин органів державного управління і бізнесу (кодекси, закони, накази уряду, спеціальні розпорядження, угоди);
	корпоративне забезпечення	полягає в прийнятті кодексів, декларацій, що відображають норми ведення професійної, соціальної та етичної діяльності;
	інформаційно-методичне забезпечення	передбачає наявність міжнародних і національних стандартів систем менеджменту, соціальної відповідальності, стандартів звітності.

Виходячи з цього, соціальна відповідальність підприємства постає в розрізі трьох складових:

- реалізація послуг, включених у соціальний пакет (соціальний захист працівників, навчання, різні форми оздоровлення і т.д.) і побудова внутрішньокорпоративних відносин;

- діяльність в місцях розташування (підтримання соціальної та

інженерної інфраструктури містоутворюючими підприємствами);

- діяльність благодійного характеру, спрямована на певні категорії населення або об'єкти (безпосередньо не пов'язана з діяльністю підприємства: збереження культурної та історичної спадщини, адресна допомога, підтримка певних категорій населення і т.д.).

Доведено, що притаманною особливістю соціальної відповідальності є зміна, її цілей та функцій в процесі суспільного розвитку. При цьому, підґрунтям, базою соціальної відповідальності є неринкові аспекти поведінки підприємств та їх добровільний внесок у розвиток суспільства. Даний процес є взаємопов'язаний, тобто розвиток однієї функції спонукає появу й посилення іншої (активізація соціальних функцій інститутів громадянського суспільства вимагає розвитку та вдосконалення існуючого правового забезпечення соціально відповідальної діяльності, що потребує розробки й прийняття законодавства як на міжнародному, так й національному рівні). В свою чергу, об'єднавши зусилля основних об'єктів досліджуваної діяльності можна досягнути певного рівня відповідальності в суспільстві, державі та підприємницькому середовищі. Тобто домінуючими є соціальні функції, які, як наслідок, активізують економічні функції суб'єкта господарювання щодо отримання стабільно високого прибутку (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок функцій у системі соціальної відповідальності

Підкреслено, що фундаментальними принципами соціально відповідальної діяльності є забезпечення споживачів якісною продукцією, професійне вдосконалення персоналу, дотримання законодавства, врахування суспільних інтересів та цінностей.

У другому розділі «Формування організаційної моделі соціально відповідальної діяльності в системі стратегічного управління підприємством» здійснено обґрунтування механізмів управління соціально

відповідальною діяльністю; охарактеризовано організаційні форми та технології реалізації соціально відповідальної діяльності; запропоновано модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством.

З метою виділення принципів, форм реалізації та стандартів соціально відповідальної діяльності (надалі – СВД), за якими здійснюється соціальна політика підприємства, запропоновано формувати спеціальний документ – стратегію СВД, зміст якої включатиме: перелік основних напрямів соціально відповідальної діяльності, її цілей і принципів, деталізацію соціальних завдань. Зазначений перелік не є виключним, тому за потреби може доповнюватись та удосконалюватись. Документ може складатись терміном на 3–5 років із зазначенням конкретних термінів та виконавців по кожному етапу. В дисертації розроблено проект стратегії соціально відповідальної діяльності ПАТ ТРЗ «Оріон», що сприятиме удосконаленню системи управління підприємством.

Серед факторів впливу на систему організації СВД у дисертації виділено фактор рівня впровадження соціальної відповідальності в структуру управління підприємством, зокрема: початковий (базовий рівень), основний (рівень соціальної відповідальності) та вищий рівень (рівень розвитку суспільства). В роботі запропоновано систему управління соціальною відповідальністю здійснювати за початковою, основною та заключною або результатною стадіями, які, в свою чергу, деталізовані на етапи (таблиця 3).

Визначено, що при побудові організаційної структури СВД слід дотримуватися принципів: системності (підтримки принципів СВД персоналом підприємства та системою управління), комплексності (впровадження принципів СВД в загальну стратегію підприємства), відкритості та інформаційної прозорості СВД; регламентації (дотримання процедур і врахування особливостей процесів господарської діяльності), моніторингу (оцінки ефективності СВД), аналізу і контролю (діагностика та перевірка результатів реалізації СВД). Тобто соціально відповідальна діяльність має бути інструментом стратегічного розвитку підприємства.

У процесі дослідження з'ясовано, що соціальна відповідальність більшості вітчизняних підприємств носить несистемний, ситуаційний характер, а менеджмент підприємств характеризується низьким рівнем усвідомлення доцільності включення СВБ у стратегію його управління. Для вирішення зазначеної проблеми необхідно розв'язати триєдине завдання, що полягає у взаємодії підприємства, держави та навколишнього середовища, яка має бути документально затверджена. Здійснені дослідження в даному напрямі, дозволяють стверджувати, що найбільший ефект від соціально відповідальної діяльності проявляється за умови її узгодження з основною місією підприємства. За цих умов, розробляючи стратегію господарської діяльності, запропоновано на всіх напрямках здійснювати діагностику можливості залучення принципів соціально відповідальної діяльності.

Таблиця 3

Організаційні етапи реалізації системи управління СВД

Етапи реалізації СВД	Характеристика етапу	Документальне забезпечення		Інститут СВД
		вхідна інформація	результатна інформація	
Початкова стадія				
вибір пріоритетів соціальної політики підприємства	розгляд програм враховуючи їх сумісність з метою та стратегією підприємства	бізнес-плани, стратегії, Соціальний кодекс	розрахунок, рішення Ради директорів	комітет з соціальної відповідальності при Раді директорів чи топ-менеджмент
формування основних пріоритетів соціальної політики підприємства з урахуванням його особливостей	оцінка та обговорення вибраних пріоритетів	зафіксовані в документальному вигляді пропозиції стосовно основних напрямків її соціальних програм і проектів	відображення основних напрямків в місії та Кодексі корпоративної поведінки підприємства	керівні органи відповідальні за етап, Рада директорів
створення спеціальної організаційної структури управління соціальними програмами	вироблення пріоритетів соціальної політики, оцінка реалізованих програм і проектів та експертних рекомендацій з питань соціального характеру	бізнес-плани, стратегії, аналітична інформація	звіт щодо обґрунтування виділених програм	комітет з соціальної відповідальності при Раді директорів чи топ-менеджмент
підготовка проектів програм	створення соціальних проектів та програм, бізнес-планів	додаткові дані для підготовки проектів	проекти, соціальні програми	структура відповідальна за підготовку проектів
організація програм навчання менеджерів з проблем СВД	менеджерам і співробітникам надаються необхідні для прийняття соціально відповідальних рішень інструкції	інструкції, принципи, навчальна література	внутрішній чи зовнішній документ (сертифікат) про здійснюване стажування	запрошені експерти, топ-менеджмент підприємства
Основна стадія				
реалізація визначених соціальних програм	власні програми, програми партнерства з місцевими, регіональними і загальнодержавними органами управління, програми співпраці з громадськими організаціями	документально оформлені програми	звіт про виконання програм, акти виконаних робіт, прес-релізи	комітет з соціальної відповідальності чи топ-менеджмент, бухгалтерія, PR-служба
Заключна або результатна стадія				
оцінка процесу реалізації та результатів соціальних програм	діагностика показників стосовно реалізованих етапів СВД, програм та їх впливу на сталій розвиток	аналітичні таблиці та пояснення до них	формування підсумкового реєстра інформації з коригування програм	менеджмент підприємства, головний бухгалтер
інформування стейкхолдерів про результати реалізації соціальних програм	повідомлення через різні комунікаційні канали про здійснені заходи	реєстри підсумкової інформації	соціальні (не фінансові) звіти для Ради директорів, публікації, матеріали для ЗМІ	менеджмент підприємства, головний бухгалтер, PR-служба
контроль за виконанням процесів СВД та часткових соціальних програм	перевірка дотримання взятих на себе зобов'язань та принципів їх виконання	соціальні (не фінансові) звіти, звіти для Ради директорів	акти перевірок, розпорядження	спеціально створені комісії

Доведено, що закономірності сучасного розвитку вітчизняного підприємництва вимагають адекватної інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління з метою довгострокового та стійкого розвитку підприємства. Вище зазначене дозволило сформулювати схему, у якій основні етапи формування й реалізації стратегії співвіднесені з соціальною відповідальною діяльністю (рис. 2). В основу формування стратегії покладено концепцію сталого розвитку, як пріоритетного напрямку розвитку підприємств та національної економіки загалом.

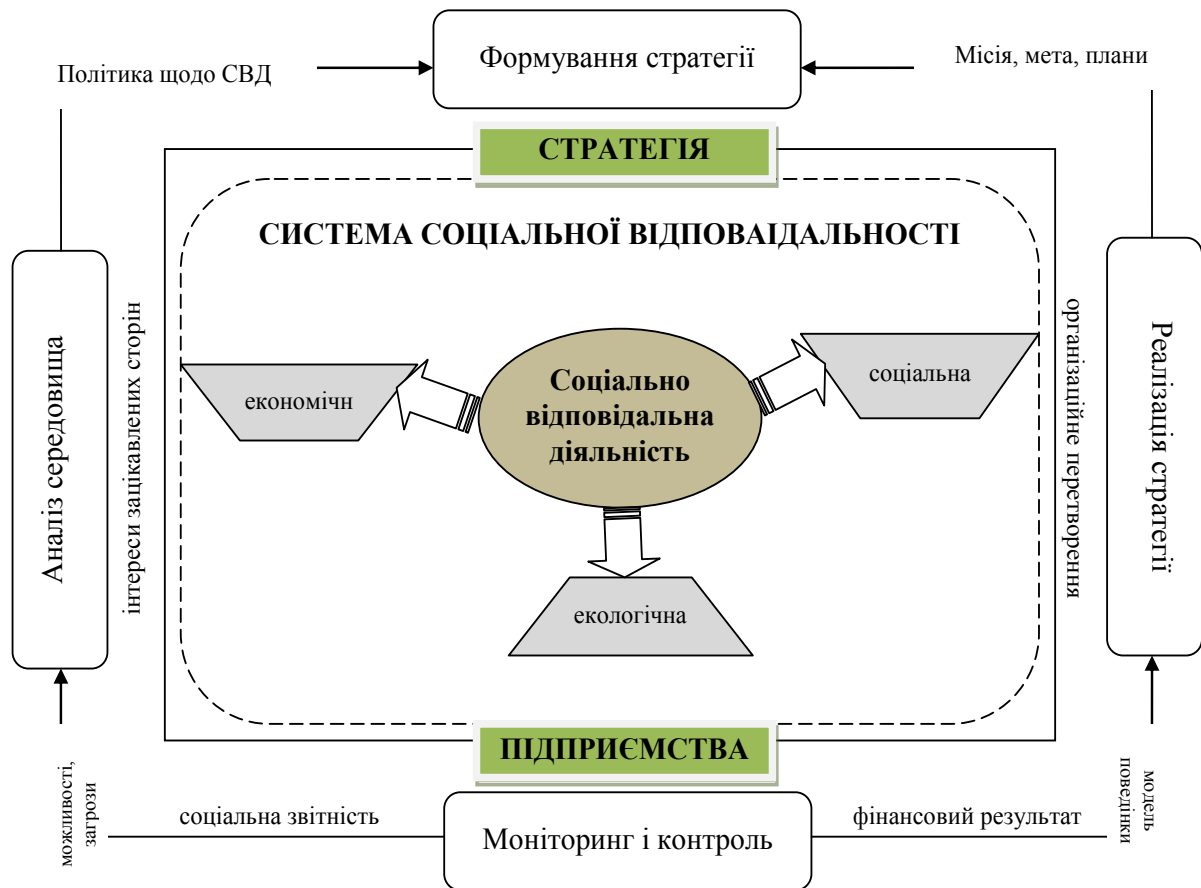

Рис. 2. Соціальна відповідальність як системоутворюючий фактор формування стратегії підприємства

У роботі запропоновано модель інтеграції соціально відповідальної діяльності в систему стратегічного управління підприємством, відповідно до якої соціальна відповідальність інтегрується у безперервний послідовний комплекс взаємопов'язаних видів діяльності зі стратегічного управління. За такого підходу, соціальна відповідальність вбудовується у процес розробки та реалізації стратегії підприємства за допомогою властивих їй інструментів і механізмів. Основна мета запропонованого алгоритму – підвищення інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління. Розроблена стратегія є констатацією довгострокових цілей, які ставить перед собою підприємство, і за реалізацію яких несе відповідальність перед суспільством (рис. 3).

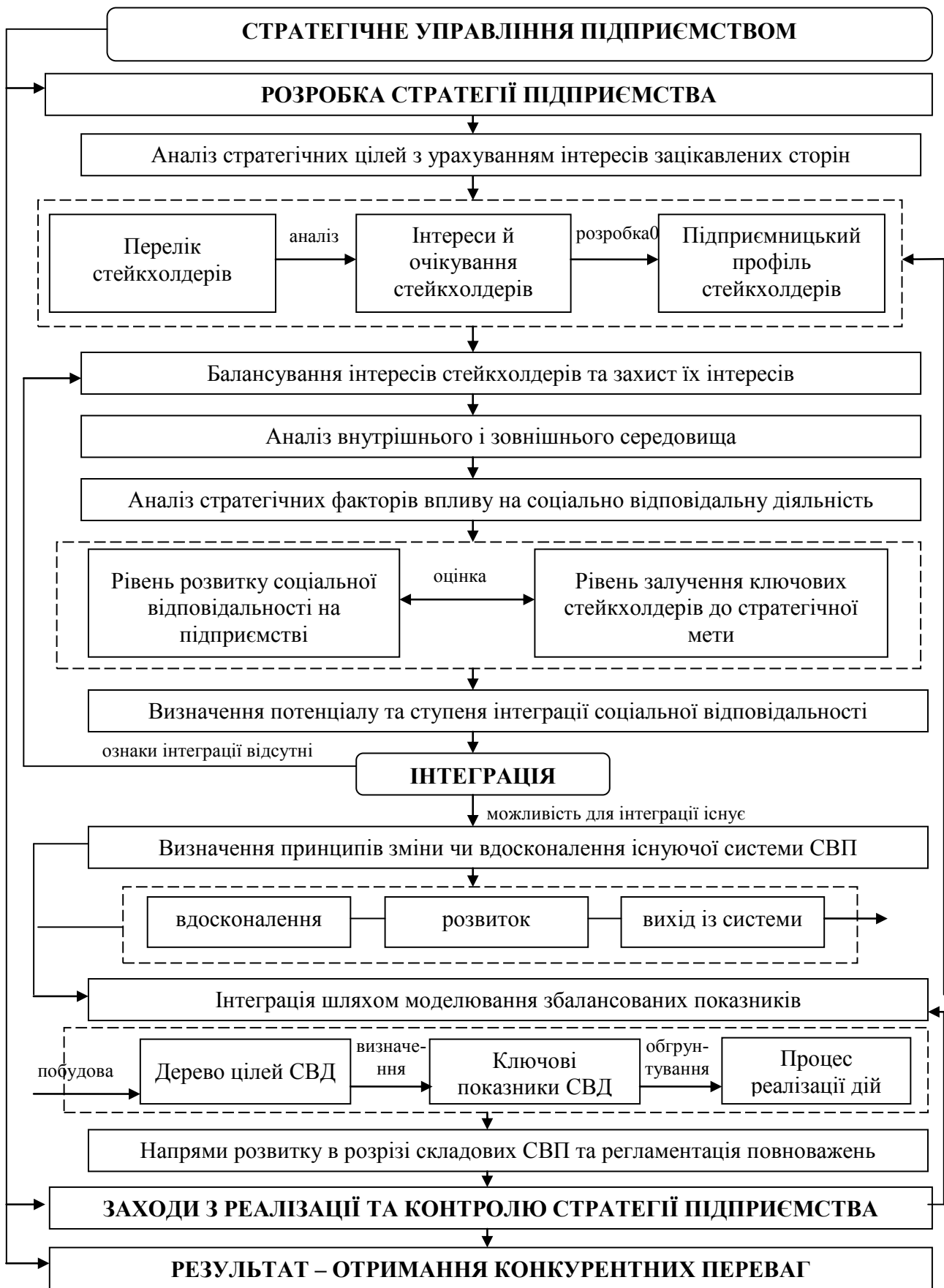

Рис. 3. Модель інтеграції соціально відповідальної діяльності в систему стратегічного управління

Важливим завданням на стадії реалізації стратегії є формування й розвиток людського потенціалу, адже керівництво підприємства повинно донести працівникам стійке сприйняття стратегії як своєї особистої справи. Важливо усунути можливий опір із боку менеджерів, що виникає у зв'язку з проведенням змін, і переконати їх у необхідності ефективної участі в реалізації стратегії та проведенні для цього відповідної роботи. На цій основі, обґрунтований імператив, що визначає соціальну спрямованість підприємницьких структур, тобто діяльність суб'єктів господарювання здійснюється не лише заради отримання прибутку (економічна складова), а й заради добробуту людини та соціуму (соціальна складова).

Інструменти реалізації соціально відповідальної діяльності вимагають відповідного забезпечення, що складається із наступних елементів: нормативно-правового, корпоративного та інформаційно-методичного забезпечення. Доведено, що найбільше використовується такий інструмент нормативно-правового забезпечення соціально відповідальної діяльності як угода, що дозволяє регулювати взаємовідносини органів державного управління, суб'єкта господарювання та працівників підприємства з метою реалізації трудових й економічних відносин. Факт підписання угоди про соціально-економічну політику підприємства демонструє готовність до прийняття основних принципів соціальної відповідальності, які базуються на відкритості ведення підприємницької діяльності, врахуванні довгострокових стратегічних інтересів економічного розвитку.

Для забезпечення системного управління економічною, соціальною та екологічною діяльністю, спрямованого на збалансування інтересів суб'єктів господарювання й суспільства, потрібно, з одного боку, формувати інформацією про рівень розвитку соціальної відповідальності підприємства в конкретний період часу і результативність управлінських дій у даній сфері, а з іншого боку, чітко розуміти, наскільки високою є її ступінь вбудовування у систему стратегічного управління і чи необхідно її змінювати в залежності від дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Для реалізації цієї мети, запропоновано методи оцінювання рівня соціальної відповідальності підприємства, що дозволяє адаптувати модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємств із різним рівнем соціальної відповідальності з урахуванням запитів зацікавлених сторін, створення моделі їх поведінки, вибору соціально орієнтованого інструментарію сталого розвитку господарської структури (рис. 4).

У третьому розділі **«Характеристика механізмів управління соціально відповідальною діяльністю підприємств»** систематизовано та розкрито соціальні аспекти діяльності підприємств та фактори їх впливу на ефективність його функціонування; здійснено моделювання витрат, пов'язаних з соціально відповідальною діяльністю промислових підприємств; розроблено методику оцінки рівня соціальної відповідальності промислового підприємства.

Доведено, що сучасні тенденції в розвитку економіки передбачають неминучу «соціальну» спрямованість підприємницьких структур, тобто діяльність суб'єктів економіки здійснюється не лише заради отримання

прибутку (економічна складова), а й зарادي людини та соціуму (соціальна складова).

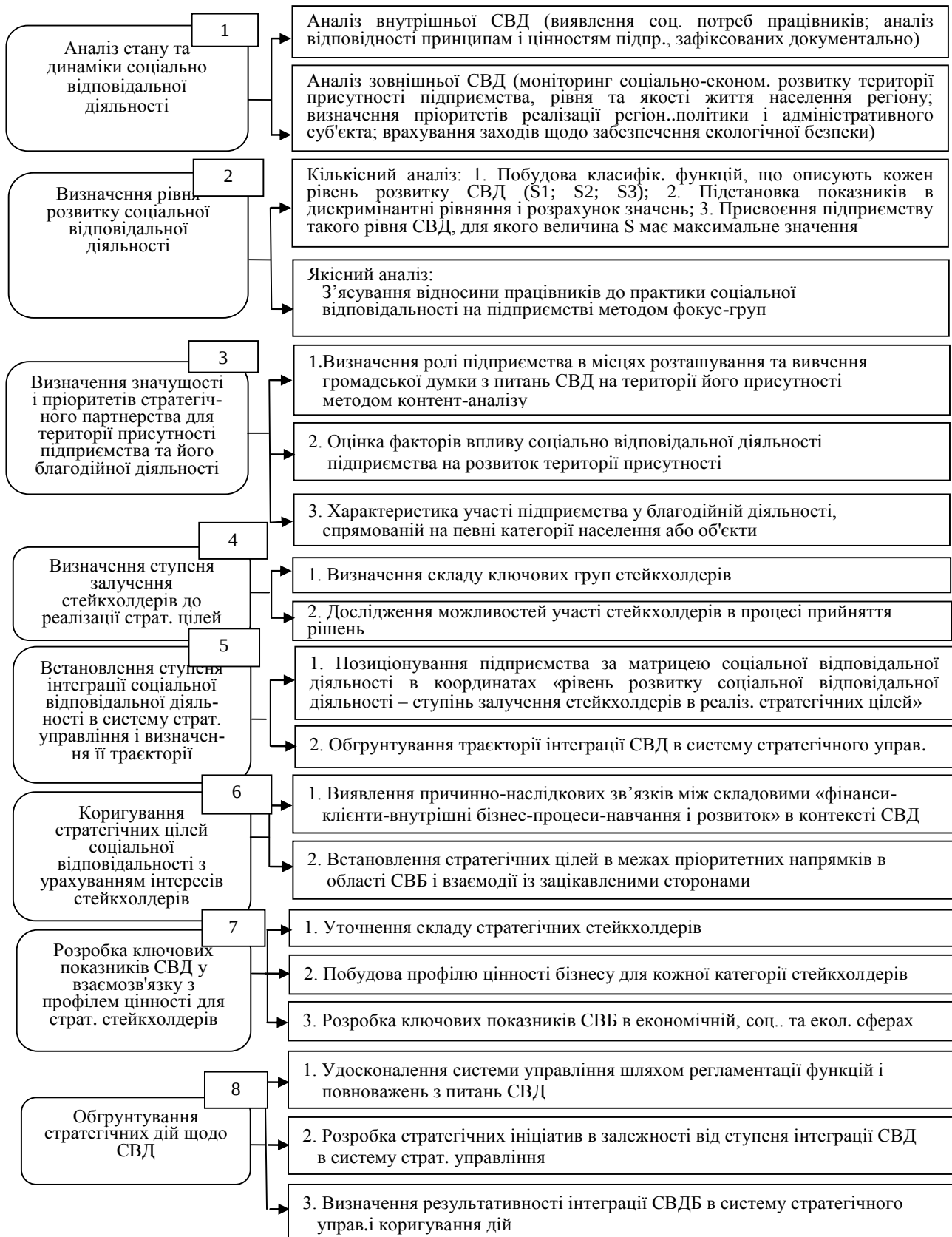

Рис. 4. Алгоритм інтеграції соціально відповідальної діяльності в систему стратегічного управління підприємством

Розвиваючи ідеї концепції стійкого розвитку, в роботі доведено, що фундаментом у ній є ресурси підприємств як в матеріальній, так і нематеріальній формі. При цьому ефект діяльності великою мірою залежить від розвитку соціальної функції підприємства, внутрішніх і зовнішніх соціальних ресурсів. До соціально відповідальної діяльності слід віднести сукупні соціальні витрати основної, соціальної та екологічної діяльності підприємства. При цьому вважаємо, що соціальні витрати основної діяльності слід деталізувати на прямі та непрямі. Враховуючи зазначене, основна функція соціально відповідальної діяльності (СВД) матиме вигляд:

$$СВД = f(ПСВ_{од}; НСВ_{од}; СД; ЕД) \rightarrow optimum, \quad (1)$$

де $ПСВ_{од}$ – прямі соціальні витрати основної діяльності; $НСВ_{од}$ – непрямі соціальні витрати основної діяльності, які пропонуємо класифікувати враховуючи вплив соціальних взаємозв'язків як непрямі соціальні витрати першого і другого порядку.

Використавши дані фінансової звітності різних за величиною підприємств, здійснено оцінку ступеня соціальної відповідальності підприємств з метою з'ясування ступеню їх соціальної орієнтації (табл. 4).

З метою деталізації соціальних аспектів господарської діяльності, здійснено класифікацію соціальних витрат: прямі соціальні витрати – витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та непрямі, які згруповано як непрямі витрати 1-го порядку (виплата дивідендів, відсотків) та непрямі витрати 2-го порядку (придбання необоротних активів). В результаті дослідження, виконаного для різних за величиною підприємств, можна стверджувати, що вони є до певної міри соціально орієнтованими системами, оскільки від 9,0 – 18,6% від загального обсягу використаних грошових коштів операційної діяльності пов'язані із прямими соціальними витратами й близько 15% – з непрямыми соціальними аспектами 1-го порядку (виплата дивідендів, відсотків, тощо).

У роботі доведено, що в системі соціально відповідальної діяльності підприємств формуються та функціонують різні групи зацікавлених сторін, які запропоновано класифікувати, враховуючи, з поміж інших, фактор очікування стейкхолдерів від соціально відповідальної діяльності. З метою кращого розуміння зазначених факторів сформовано функцію факторів витрат соціально відповідальної діяльності в залежності від запитів стейкхолдерів:

$$СВД_в = f(\Phi_{зе}, \Phi_{пр}, \Phi_{гал}, \Phi_{інд}, \Phi_{особ}, \Phi_{фін}, \Phi_{зс}), \quad (2)$$

де $СВД_в$ – витрати, пов'язані з соціально-відповідальною діяльністю; $\Phi_{зе}$ – загальноекономічні фактори; $\Phi_{пр}$ – нормативно-правові фактори; $\Phi_{гал}$ – галузеві фактори; $\Phi_{інд}$ – індивідуальні фактори; $\Phi_{особ}$ – фактори, пов'язані з особливостями діяльності підприємства; $\Phi_{фін}$ – фінансові фактори; $\Phi_{зс}$ – фактори, пов'язані із очікуваннями зацікавлених сторін – соціальних партнерів.

Таблиця 4

Оцінка ступеня соціальної відповідальності підприємств* (тис. грн.)

Показник	Назва підприємства										
	ПрАТ «Тернопільський молокозавод»	ПАТ ТРЗ «Оріон»	ПАТ «Опілля»	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Надходження грошових коштів, в.т.ч.:											
Надходження коштів від операційної діяльності	896975	1190615	1516997	112956	72993	82447	12706	7929	7261		
Надходження коштів від фінансової діяльності	801841	1080543	1373831	108988	66781	80840	5288	6457	4731		
Надходження коштів від інвестиційної діяльності	94233	106558	142360	3727	6212	0	7418	1472	2530		
Використання грошових коштів, в.т.ч.:											
Використання коштів від операційної діяльності, із них:											
Прямі соціальні витрати основної діяльності:											
Оплата праці	901	3514	806	241	0	1607	0	0	0		
Відрахування на соціальні заходи	897071	1495402	1458304	57311	114179	82283	5340	6090	7260		
Податки	819991	1391620	1363550	52500	82037	76417	1125	846	1315		
Непрямі соц. витр. 1-го порядку (виплата дивідендів, відсотків):											
Використання коштів від фінансової діяльності	101357	120598	149195	22142	34561	32237	363	501	1018		
Використання коштів від інвестиційної діяльності	48308	58421	88669	10608	19845	17970	171	0	157		
Використання коштів від операційної діяльності	22875	28922	25222	6126	6780	4781	98	84	56		
Використання коштів від операційної діяльності	30174	33255	35304	5408	7936	9486	94	417	805		
Непрямі соц. витр. 2 порядку (придбання необоротних активів)											
Використання коштів від операційної діяльності	77080	103782	89823	332	377	1808	7390	2402	869		
Використання коштів від операційної діяльності	77080	103782	89823	4662	8434	5646	2865	2842	3989		
Використання коштів від операційної діяльності	0	0	4931	149	23708	220	1350	1813	1956		
Використання коштів від операційної діяльності	0	0	0	149	1827	220	1350	1813	1956		
Аналіз відносних показників:											
Частка прямих соціальних витрат основної діяльності (%):											
- відносно загального надходження	14,96	11,98	7,82	5,82	5,55	5,14	1,69	0,62	0,66		
- відносно надходження від операційної діяльності	16,05	15,41	17,49	14,60	10,98	11,94	9,05	9,98	9,69		
- відносно загального використання	14,66	12,07	7,78	5,88	5,54	5,14	1,69	0,62	0,66		
- відносно використання від операційної діяльності	18,16	15,68	18,67	16,11	11,26	11,81	10,55	11,43	9,94		
Частка змінних соціальних витрат 1 порядку											
- відносно загального надходження	0,38	3,28	4,69	0,13	7,56	6,78	0,78	0,35	0,52		
- відносно надходження від операційної діяльності	0,41	4,22	10,49	0,33	14,96	15,74	4,16	5,61	7,66		
- відносно загального використання	0,37	3,30	4,66	0,13	7,55	6,77	0,78	0,35	0,52		
- відносно використання від операційної діяльності	0,46	4,29	11,19	0,36	15,35	15,57	4,85	6,42	7,86		
Частка змінних соціальних витрат 2 порядку											
- відносно загального надходження	0,44	0,95	0,77	0,97	1,27	2,44	0,55	0,46	0,36		
- відносно надходження від інвестиційної діяльності	32,94	5,61	1,40	1,91	2,97	4,62	0,68	0,49	0,39		
- відносно загального використання	0,43	0,96	0,76	0,98	1,27	2,44	0,55	0,47	0,36		
- відносно використання від інвестиційної діяльності	2,56	4,99	1,33	1,65	3,19	4,69	0,65	0,49	0,39		

*За даними Звіту про рух грошових коштів ПрАТ «Тернопільський молокозавод», ПАТ ТРЗ «Оріон», ПАТ «Опілля» за 2014-2016 р.р.//

Режим доступу [https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/90462/165/temp].

У роботі сформовано методичний інструментарій для дослідження складу, структури й величини витрат СВД, які об'єднано в наступні групи: за ознакою відповідності меті й завданням підприємства; за ознакою загальних класифікаційних ознак (видів соціально відповідальної діяльності, напрямів витрат, характеру витрат, джерел фінансування, складу витрат, регулярності витрачання); за ознакою взаємовідносин із зацікавленими сторонами; за ознакою принципів формування звітності. Кожна із наведених груп детально охарактеризована та структурована.

У четвертому розділі **«Методологічні аспекти обліку та аудиту соціально відповідальної діяльності промислових підприємств»** розглянуто сучасні облікові детермінанти соціально відповідальної діяльності; охарактеризовано особливості моделювання обліку як методу реконструкції соціальних явищ та процесів; розвинуто методику формування та подання нефінансової (соціальної) звітності; систематизовано передумови та пріоритети організації соціального контролю та оцінено його вплив на систему управління.

У дисертаційному дослідженні доведено, що між соціально відповідальною діяльністю та обліком існує тісний зв'язок через те, що бухгалтер несе загальну відповідальність за достовірність, оцінку та розкриття інформації, включаючи інформацію, пов'язану із соціальними проблемами. Оскільки даний вид діяльності базується на саморегулюванні (відсутня формалізація через недостатність нормативної бази), відображення показників соціальної діяльності у звітності залежить від суб'єктивної думки бухгалтера і, відповідно, останній несе за цей процес відповідальність. Отже, бухгалтерський облік відіграє одну із найважливіших ролей у системі управління соціально відповідальною діяльністю.

У роботі визначено, що для прийняття ефективних та своєчасних управлінських рішень стосовно соціально відповідальної діяльності необхідним є забезпечення менеджменту підприємства якісною та достовірною інформацією, що здійснити практично неможливо без залучення системи обліку та контролю. Зокрема, досліджено методико-організаційні підходи до побудови обліку соціально відповідальної діяльності та функціонального вдосконалення інформаційного забезпечення управління при реалізації соціальної стратегії підприємства (рисунок 5).

У роботі запропоновано здійснювати моделювання аналітичної інформації стосовно соціально відповідальної діяльності в межах діючих рахунків бухгалтерського обліку з використанням субрахунків другого порядку, що дозволить досягнути більшої прозорості та достовірності облікової інформації. Аналітична структуризація інформації, шляхом відкриття спеціального рахунку 905 «Собівартість реалізованої соціальної програми», на якому будуть інтегруватись соціально відповідальні витрати, що здійснюються підприємствами за кожною програмою зокрема, та рахунку 128 «Соціальна репутація підприємства» і узагальнення зазначеної інформації у звіті про фінансовий стан та сукупний дохід (форма № 1 та 2) сприятиме акумуляції найвагомішого масиву соціальної інформації для прийняття управлінських рішень.

Рис. 5. Характеристика вихідної інформації про СВД в залежності від джерел її надходження

Широке розповсюдження ідей сталого розвитку підприємства потребує оптимізації функціональних зв'язків системи управління та обліку соціально відповідальної діяльності підприємства (як однієї із його основних функцій) за допомогою формування соціальної звітності, яка поєднує взаємодію підприємства, держави й суспільства. З цією метою в роботі розроблено методичку формування та розповсюдження через засоби комунікацій відкритої соціальної звітності, що дозволить виявити причинно-наслідковий зв'язок між поданням цього виду звітності та ростом привабливості підприємства для споживачів та, як наслідок, ростом рентабельності й досягненням його стратегічних цілей.

Визначено необхідність змін в обліковій політиці підприємства, які визначаються стратегічним напрямом сталого розвитку. З цією метою здійснено обґрунтування інтегративної ролі облікової політики соціально відповідального підприємства задля достовірної ідентифікації об'єктів соціального обліку з позиції різносторонніх інформаційних проєкцій, враховуючи фінансову, управлінську, податкову й соціально відповідальну політику, яка сприятиме ефективній реалізації обліково-контрольної функції системи управління (таблиця 5).

Зміст облікової політики соціально відповідального підприємства

№ з/п	Назва розділу облікової політики
1. Облікова політика для цілей фінансового обліку	
1.1.	Робочий план рахунків бухгалтерського обліку
1.2.	Форми первинних облікових документів, за якими не передбачені типові форми
1.3.	Порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань
1.4.	Методи оцінки активів і зобов'язань
1.5.	Правила документообігу
1.6.	Технологія обробки облікової інформації
1.7.	Порядок контролю за господарськими операціями
1.8.	Інші питання стосовно організації фінансового обліку
2. Облікова політика для цілей податкового обліку	
2.1.	Методика обліку доходів і витрат
2.2.	Принципи складання звітності, стосовно обчислення і сплати податків та зборів
2.3.	Порядок контролю за розрахунково-платіжною дисципліною за всіма видами розрахунків за зобов'язаннями
2.4.	Контроль за сплатою податків та зборів в строки та у розмірах, встановлених ПКУ
2.5.	Забезпечення збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених ПКУ
2.6.	Порядок визначення суми залишку витрат, що підлягають віднесенню на витрати в наступних податкових періодах
2.7.	Повнота та достовірність податкової звітності
2.8.	Правила обробки, подання та зберігання податкових документів
2.9.	Інші рішення, необхідні для організації податкового обліку
3. Облікова політика для цілей управлінського обліку	
3.1.	Методика формування доходів, витрат та результатів
3.2.	Техніка відображення центрів витрат (за соціальною програмою)
3.3.	Принципи формування резервів
3.4.	Методи групування соціально відповідальних витрат
3.5.	Техніка та методи формування собівартості соціальної програми
3.6.	Особливості документування бюджету соціальної програми
3.7.	Правила обробки, подання та зберігання документів управлінського обліку
3.8.	Формування внутрішньої (ендогенної) звітності
3.9.	Інші рішення, необхідні для організації управлінського обліку
4. Облікова політика для цілей соціального обліку	
4.1.	Розшифровка рахунків Робочого плану рахунків для соціального обліку
4.2.	Методика та техніка групування соціальних програм
4.3.	Оцінка операцій пов'язаних із соціально відповідальною діяльністю
4.4.	Форми документів для внутрішньої соціальної звітності
4.5.	Правила обробки облікової інформації
4.6.	Методи обліку соціально відповідальних витрат
4.7.	Порядок контролю за виконанням соціальних зобов'язань
4.8.	Форма зовнішньої соціально відповідальної звітності та порядок її формування, періодичність
4.9.	Правила обробки, подання та зберігання документів соціального обліку
4.10.	Інші рішення, необхідні для організації соціального обліку

У дисертації акцентовано увагу на функціях контролю соціально відповідальної діяльності та виділено й охарактеризовано основні із них: захисну – збереження ліцензій на різні види діяльності, формування позитивного впливу на суспільство; діагностичну – дослідження структури управління, підвищення ефективності соціально відповідальної діяльності за допомогою оцінки використовуваних ресурсів, процесів та їх впливу на результат діяльності; стимулюючу – обґрунтування можливостей розвитку та розширення діяльності; прогностичну – вдосконалення процесів управління соціальними ризиками, адаптація і передбачення змін та умов функціонування; комунікаційну – поглиблення взаємовідносин із зацікавленими сторонами. Це дозволило подати авторське розуміння поняття «контроль соціально відповідальної діяльності» як функції управління соціально відповідальною діяльністю підприємства, що полягає у дотриманні норм чинного нормативно-правового забезпечення та достовірності відображення суттєвих аспектів соціальної діяльності в облікових документах.

У п'ятому розділі **«Перспективи розвитку концепції контролінгу соціально відповідальної діяльності в процесі генерування стратегічної інформації»** узагальнено теоретико-методологічні підходи соціального контролінгу як основи управління соціально відповідальною діяльністю промислових підприємств; запропоновано принципи формування бюджету соціально відповідальної діяльності підприємств; розроблено модель відображення соціальної відповідальності бізнесу в системі збалансованих показників.

Враховуючи сучасний підхід до трактування дефініції «контролінг соціально відповідальної діяльності», здійснено його сутнісну інтерпретацію, яка враховує домінування його інтеграційно-координуючої функції шляхом підготовки й подання необхідної управлінської інформації стосовно соціально відповідальних процесів на підприємстві, орієнтування менеджменту на прийняття соціальних рішень та необхідні соціально відповідальні дії. Контролінг СВД виконує функції інтеграції та координації соціально відповідальних процесів на підприємстві, їх орієнтування на досягнення поставленої мети. Виявлення принципів функціонування контролінгу в управлінській системі підприємства наведене на рисунку 6.

У процесі дослідження значна увага приділена теоретико-методологічному підходу до обґрунтування механізмів соціального контролінгу як системи, орієнтованої на перспективний (довгостроковий) розвиток підприємства, що дозволило аргументувати доцільність використання бюджетування окремих соціальних програм та соціально відповідальної діяльності загалом, збалансованих показників підсистеми «соціальна відповідальність підприємства», отримання, обробки, передачі, зберігання та відображення інформації для прийняття ефективних управлінських рішень засобами соціального обліку та контролю за доцільністю соціального витрачання.

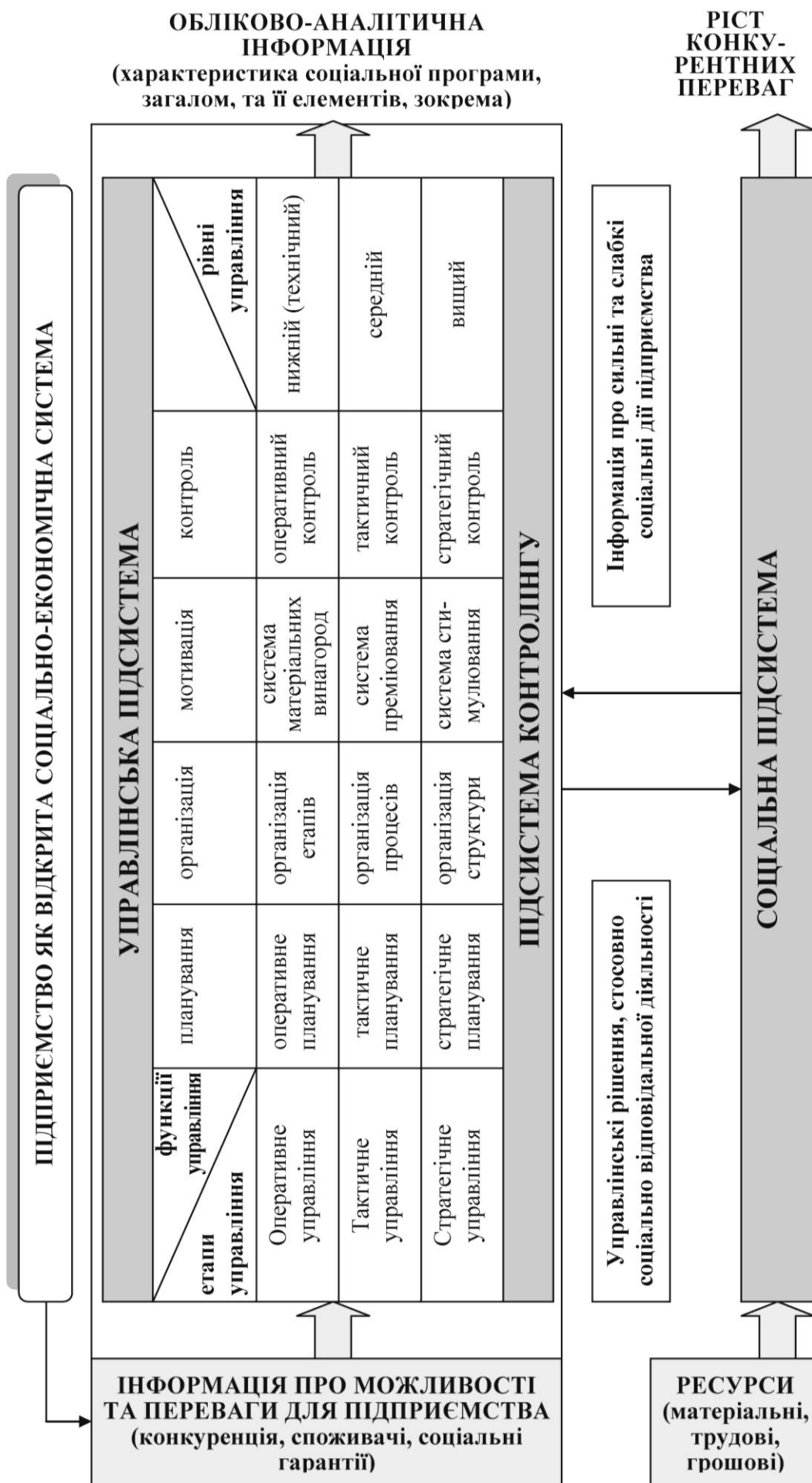

Рис. 6. Принципи функціонування контролінгу в соціально-економічній системі підприємства

Доведено, що реалізація видів соціально відповідальної діяльності залежить від здійснених витрат, що фокусує увагу на їхніх джерелах, тому управлінські рішення ґрунтуватимуться на показниках системи соціального бюджетування. У зв'язку із цим, основним завданням соціального контролінгу є визначення того напрямку соціально відповідальної діяльності, який позитивно впливатиме на стратегічний розвиток підприємства, а вибір стратегії базуватиметься на принципі «різні можливості для певних потреб за визначеного обсягу ресурсів».

Ефективність процесу інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління значно зростає за умови побудови збалансованої системи показників, яка дозволяє інтерпретувати обрану стратегію в конкретні рекомендації за допомогою логічно побудованих дій: «цілі – показники – завдання – ініціативи» (рис. 7), що визначає пріоритетність застосування у якості інструментів стратегічної карти (побудови дерева стратегічних цілей соціальної відповідальності підприємства), облікової карти (визначення ключових показників соціальної відповідальності підприємства), карти завдань і дій (обґрунтування процесу реалізації дій: «завдання – стратегічні ініціативи»).

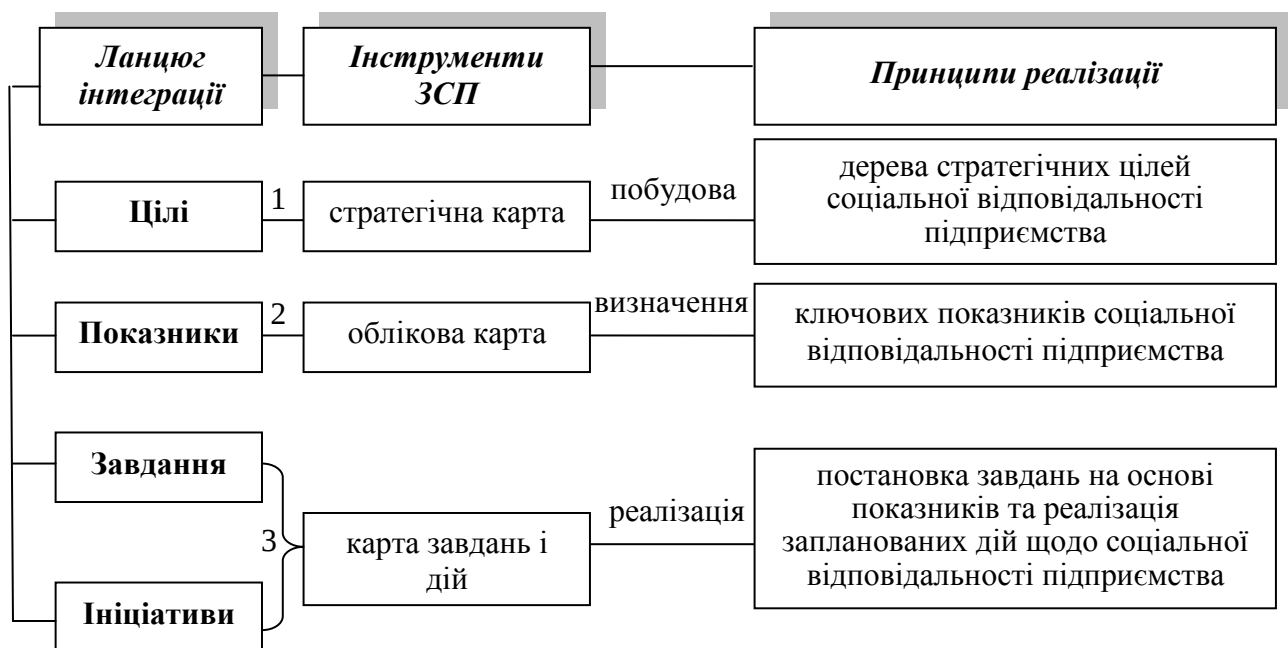

Рис. 7. Організаційно-методичний інструментарій збалансованої системи показників

В роботі доведено, що при розробці системи управління соціально відповідальною діяльністю ключову роль необхідно приділяти якості отриманої інформації, швидкості її формування та передачі, оскільки вона є основою для прийняття рішень. Інформація у системі соціального контролінгу має циклічний характер і основним її джерелом є обліково-інформаційне забезпечення у формі бухгалтерських документів (рис. 8).

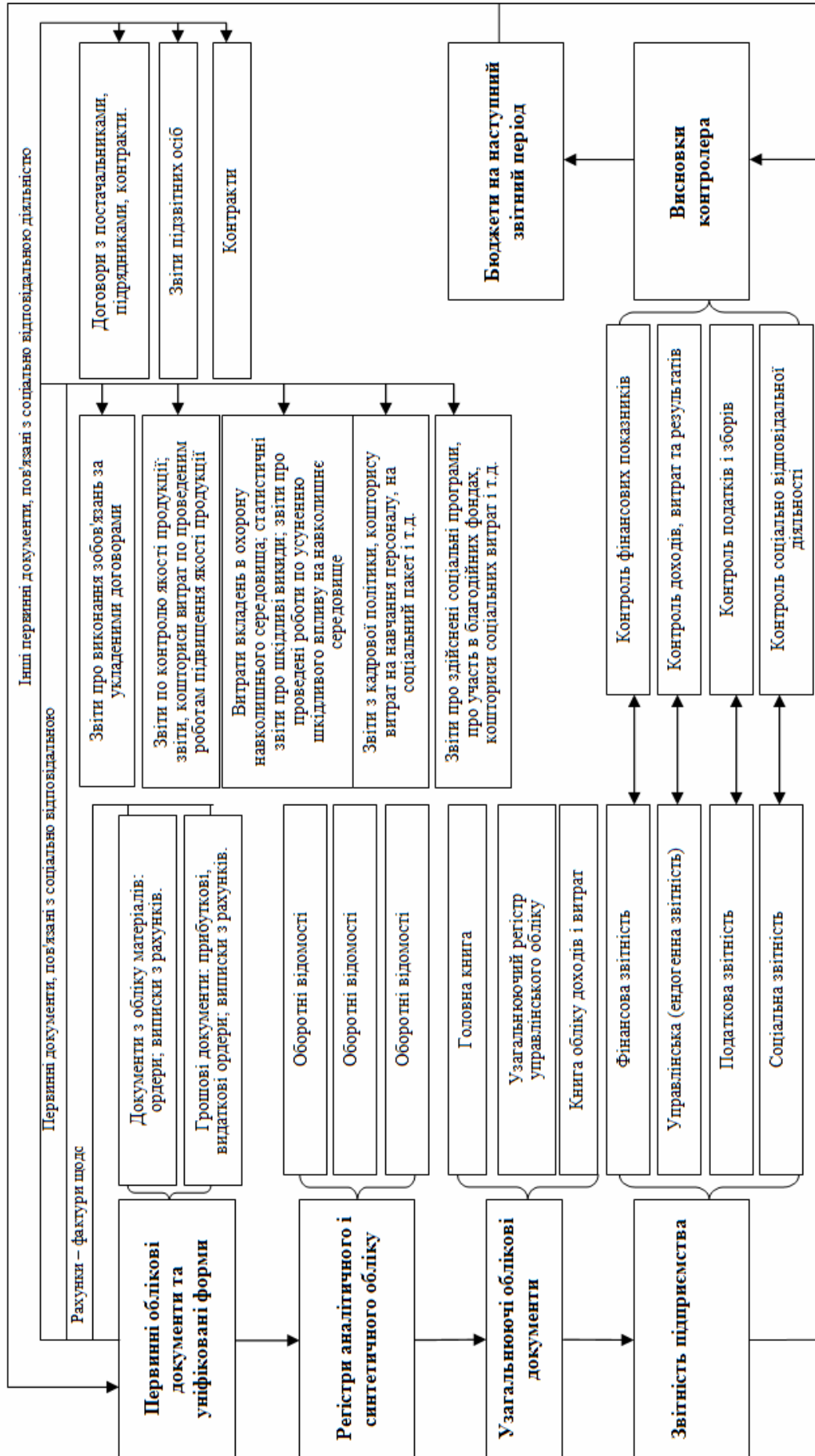

Рис. 8. Інформаційне забезпечення системи соціального контролінгу

Найважливішою характеристикою ступеня інтеграції соціальної відповідальності в стратегію підприємства є відповідність цілей соціальної діяльності стратегічним орієнтирам його розвитку. Про ступінь досягнення стратегічної мети можна судити лише тоді, коли задані певні орієнтири з урахуванням інтересів зацікавлених осіб. Показниками ступеня досягнення стратегічної мети виступають ключові показники соціальної відповідальності підприємства, які формуються у системі контролінгу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що полягає у розробці теоретико-методологічних положень та науково-методологічних підходів до дослідження організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю засобами обліку й контролінгу. Результати досліджень дозволили сформулювати низку теоретико-концептуальних, методологічних і науково-практичних висновків, спрямованих на вирішення завдань дисертації відповідно до визначеної мети.

1. У сучасному суспільстві соціальна відповідальність у всіх своїх проявах (від випуску якісної та екологічно чистої продукції, своєчасної і повної сплати податків і зборів до бюджету і позабюджетні фонди, виплати гідної заробітної плати, розвитку об'єктів соціальної інфраструктури, здійснення різних соціальних ініціатив і до виплати дивідендів власникам) є основою розвитку національної економіки в цілому та підприємства зокрема.

2. Обґрунтовано наукові підходи до змісту дефініції «соціально відповідальна діяльність» як концепції, що враховує специфіку суб'єкта господарювання та залежить від його рівня розвитку; добровільні зобов'язання, спрямовані на реалізацію важливих внутрішніх та зовнішніх соціальних проектів, результати яких сприятимуть довготривалому розвитку.

3. Систематизовано основний категоріальний апарат соціально відповідальної діяльності підприємств через розкриття її функцій, форм та інструментів у взаємозв'язку. Цей підхід дозволяє при стабільному домінуванні соціальних функцій вдосконалювати й посилювати форми та інструменти реалізації соціально відповідальної діяльності, що спричинить активізацію економічної функції суб'єкта господарювання з метою отримання стабільно високого прибутку.

4. Фундаментальними принципами соціально відповідальної діяльності є забезпечення споживачів якісною продукцією, професійне вдосконалення персоналу, дотримання законодавства, врахування суспільних інтересів і цінностей, відповідно до яких, система інституційного забезпечення процесу реалізації соціально відповідальної діяльності підприємства регламентує підпорядкованість соціальних дій та їхнє документальне забезпечення, в розрізі вхідної та результатної інформації, що трансформується в ході оперативного, тактичного та стратегічного етапу управління (від задекларованих пріоритетів соціальної політики до їх практичного втілення).

5. Закономірності сучасного розвитку вітчизняного підприємництва вимагають адекватної інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління з метою довгострокового та стійкого розвитку підприємства. Представлення основних принципів реалізації соціальної відповідальності в стратегії підприємства здійснене за допомогою моделі, відповідно до якої соціальна відповідальність інтегрується в безперервний послідовний комплекс взаємопов'язаних видів діяльності зі стратегічного управління.

6. У дисертації запропоновано методичний інструментарій оцінювання складу, структури й величини витрат соціально відповідальної діяльності. Витрати соціально відповідальної діяльності запропоновано об'єднати в наступні групи: за ознакою відповідності меті й завданням підприємства; за ознакою загальних класифікаційних ознак (видів соціально відповідальної діяльності, напрямів витрат, характеру витрат, джерел фінансування, складу витрат, регулярності здійснення); за ознакою взаємовідносин із зацікавленими сторонами; за ознакою принципів формування звітності.

7. Доведено, що соціально відповідальна діяльність промислових підприємств необхідна з метою забезпечення розвитку внутрішніх і зовнішніх соціальних ресурсів господарюючих суб'єктів, ефективність використання яких є основою організації конкурентоспроможності підприємства. На основі моделей класифікаційних функцій розроблена методика оцінки рівня розвитку соціальної відповідальності підприємства, що дозволяє дати можливість ефективного використання засобів для підвищення (зниження) тих показників, якими визначається соціальна відповідальність підприємства.

8. Розроблено методику оцінки впливу факторів соціально відповідальних витрат в залежності від запитів стейкхолдерів через їх деталізацію в розрізі виділених груп: соціальна відповідальність перед суспільством, екологічна відповідальність, добросовісна ділова практика та соціально відповідальна реструктуризація, за кожною із них запропоновано заходи з реалізації соціальної відповідальності, які деталізовані через їх механізми, та досліджено показники цього виду діяльності (через формування відповідних витрат) із зазначенням ступеня їх впливу на результат господарської діяльності підприємства. Взаємодія виділених факторів впливу на формування соціально відповідальних витрат дозволяє встановити масштаби цього виду діяльності, що впливає на визначення й коригування мети та завдань підприємства в цілому й формування соціальних ресурсів зокрема.

9. Найбільш використовуваним інструментом нормативно-правового забезпечення соціально відповідальної діяльності є угода, яка дозволяє регулювати взаємовідносини органів державного управління, підприємства та його працівників з метою реалізації трудових та економічних відносин.

10. Соціальний облік відокремлено формує інформацію про соціально відповідальну діяльність підприємств як в цілях оперативного прийняття управлінських рішень, так і для формування публічної нефінансової (соціальної) звітності, доступної всім зацікавленим сторонам, необхідної для

управління соціально відповідальною діяльністю. Елементи системи соціального обліку присутні на будь-якому промисловому підприємстві в системі його бухгалтерського обліку (наприклад, облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами, облік розрахунків з персоналом з оплати праці, облік розрахунків з засновниками і т.д.). У зв'язку з цим, відокремлення відомостей про соціально відповідальну діяльність господарюючого суб'єкта не призведе до істотних змін діючої облікової системи та її ускладнення.

11. Обґрунтовано роль облікової політики соціально відповідального підприємства з метою достовірної ідентифікації об'єктів соціального обліку з позиції різносторонніх інформаційних проекцій, враховуючи фінансову, управлінську, податкову й соціально відповідальну політику, яка сприятиме ефективній організації обліково-контрольної функції системи управління.

12. Розроблено методику формування та розповсюдження через засоби комунікації відкритої соціальної звітності, що дозволить виявити причинно-наслідковий зв'язок між поданням цього виду звітності та ростом привабливості підприємства для споживачів та, як наслідок, ростом рентабельності й досягненню його стратегічних цілей.

13. Підвищення ефективності внутрішніх управлінських процесів можливе тільки на основі застосування сучасного інструментарію і, зокрема, соціального контролінгу, що забезпечує оптимальний комунікаційний і інформаційний процес, що сприяє досягненню стратегічних цілей бізнесу за рахунок збільшення масштабів його соціально відповідальної поведінки. В процесі дослідження здійснена сутнісна інтерпретація дефініції «соціальний контролінг», яка враховує домінування його інтеграційно-координуючої функції шляхом підготовки й подання необхідної управлінської інформації стосовно соціально відповідальних процесів на підприємстві, орієнтування менеджменту на прийняття соціальних рішень та необхідні соціально відповідальні дії.

14. В роботі аргументовано доцільність використання в системі контролінгу принципів бюджетування окремих соціальних програм та соціально відповідальної діяльності загалом, збалансованих показників підсистеми «соціальна відповідальність підприємства», отримання, обробки, передачі, зберігання та відображення інформації для прийняття ефективних управлінських рішень засобами соціального обліку та контролю за доцільністю соціального витрачання. Це дозволило, враховуючи фактор циклічності контролінгової інформації, сформуванню обліково-інформаційне забезпечення зазначеного процесу у формі бухгалтерських документів.

15. Розвинуті в роботі принципи і методи бюджетного планування дозволять здійснювати поглиблений аналіз витрат соціально відповідальної діяльності господарюючих суб'єктів на основі прогнозів, які охоплюють усі сторони цього виду діяльності, а застосування бюджетного моделювання витратами – визначати напрями пошуку внутрішніх і зовнішніх резервів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1.1. Монографії:

1. Павликівська О.І. Управління соціально відповідальною діяльністю підприємств на основі концепції обліку та контролінгу (теорія, методологія, практика) / О.І. Павликівська. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2018. – 405 с. (16,19 друк. арк.).
2. Павликівська О.І. Облік і аудит виробничих витрат в цукровій промисловості / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак. – Тернопіль: ТЗОВ «Видавництво Астон», 2011. – 264 с. (10,12 друк. арк., особистий внесок автора: 5,06 друк. арк., проаналізовано методичні підходи до обліку та аудиту виробничих витрат).
3. Павликівська О.І. Облік і оперативний контролінг виробничих запасів у нафтопереробних комплексах / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак. – Тернопіль: ТЗОВ «Видавництво Астон», 2011. – 200 с. (7,9 друк. арк., особистий внесок автора: 3,95 друк. арк., вдосконалено організаційно-методичні аспекти створення системи оперативного контролінгу в комплексних виробництвах).
4. Павликівська О.І. Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі: колективна монографія / Р.В. Федорович, Б.А. Оксентюк, О.І. Павликівська та ін.; за заг. ред. проф. Р.В. Федоровича. – Тернопіль: ТЗОВ «Видавництво Астон», 2012. – 544 с. (25,9 друк. арк., особистий внесок автора: 0,99 друк. арк., проаналізовано існуючі центри логістики підприємства та удосконалено методи обліку логістичних витрат).
5. Павликівська О.І. Облік і аналіз в управлінні давальницькою сировиною: теорія та методологія / О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр. – Тернопіль : ТНТУ, 2015. – 200 с. (9,3 друк. арк., особистий внесок автора: 4,65 друк. арк., удосконалено методику та організацію обліку операцій з давальницькою сировиною).
6. Павликівська О.І. Фундаментальні принципи трансформації бухгалтерського обліку в інформаційній системі підприємства: колективна монографія / О.С. Білоус, О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр, Л.І. Марущак, Є.В. Гудь. Тернопіль : ТНТУ, 2015. – 160 с. (7,73 друк. арк., особистий внесок автора: 1,55 друк. арк., розкрито принципи розвитку концепції контролінгу в процесі генерування стратегічної інформації).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України, у виданнях які включені до міжнародних наукометричних баз даних, та в наукових періодичних виданнях іноземних держав:

7. Павликівська О.І. Аналіз як спеціальний прийом аудиту при дослідженні документів і операцій / О.І. Павликівська, О.П. Завитій // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль: Економічна думка. – 2003. – Випуск 12. – С. 65-67. (0,2 друк. арк., особистий

внесок автора: 0,1 друк. арк., охарактеризовано основні методичні прийоми аналізу господарської діяльності підприємств).

8. Павликівська О.І. Організація аудиту витрат на виробництво в цукровій промисловості / О.І. Павликівська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2003. – № 4 (26). – С. 197-202. (0,38 друк. арк.).

9. Павликівська О.І. Контролінг – концепція стратегічного управління / О.І. Павликівська, В.З. Папінко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2004. – № 4 (30). – С. 204-209. (0,32 друк. арк., особистий внесок автора: 0,16 друк. арк., розглянуто основні види контролінгу та їх організаційне забезпечення на підприємствах).

10. Павликівська О.І. Природоохоронні витрати в хімічній промисловості / О.І. Павликівська, В.З. Папінко // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль: Економічна думка. – 2005. – Випуск 14. – С. 284-287. (0,33 друк. арк., особистий внесок автора: 0,16 друк. арк., розглянуто теоретичні аспекти природоохоронних витрат та діагностовано принципи їх формування на підприємствах).

11. Павликівська О.І. Розвиток концепції управлінського обліку / О.І. Павликівська // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль: Економічна думка. – 2006. – Випуск 15. – С.293-296. (0,29 друк. арк.).

12. Павликівська О.І. Вдосконалення інформаційних потоків підприємств / О.І. Павликівська, Н.М. Підлужна // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль: Економічна думка. – 2006. – Випуск 16. – С.329-330. (0,17 друк. арк., особистий внесок автора: 0,08 друк. арк., запропоновано принципи удосконалення інформаційного забезпечення системи прийняття управлінських рішень).

13. Павликівська О.І. Формування нової парадигми облікової науки / О.І. Павликівська // Галицький економічний вісник. – Тернопіль: Видавець Стародубець. – 2006. – № 4 (11). – С.117 – 120. (0,35 друк. арк.).

14. Павликівська О.І. Управлінський облік як основа для прийняття рішень / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Галицький економічний вісник. – 2012. – №6(39). – С.92-98. (0,48 друк. арк., особистий внесок автора: 0,24 друк. арк., діагностовано особливості формування облікової інформації з метою забезпечення системи управління підприємством).

15. Павликівська О.І. Проблеми організації обліково-аналітичної системи відтворювального процесу засобів праці на підприємствах цукрової промисловості / О.І. Павликівська, Н.В. Кравчук // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 3. – С.83-90. (0,46 друк. арк., особистий внесок автора: 0,23 друк. арк., визначено принципи організації обліку засобів праці на підприємствах).

16. Павликівська О.І. Диференціація та інтеграція бухгалтерського обліку як науки: методологічний аспект / О.І. Павликівська // Галицький економічний вісник. – Тернопіль : ТНТУ, 2014. – № 3 (46). – С. 139-147. (0,67 друк. арк.).

17. *Павликівська О.І. Формування категоріального апарату соціально відповідальної діяльності бізнесу / Б.М. Андрушків, О.І. Павликівська, Р.П. Шерстюк // Вісник ЗНУ: Збірник наукових праць. Економічні науки № 4. – Запоріжжя, 2017. – С. 7-17. (0,55 друк. арк., особистий внесок автора: 0,27 друк. арк., запропоновано принципи удосконалення інформаційного забезпечення системи прийняття управлінських рішень) **(Міжнародна представленість та індексація журналу: International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF), Google Scholar (США))**.

18. *Павликівська О.І. Інтелектуальний потенціал підприємства як інструментарій підвищення конкурентоспроможності підприємства та засіб входження його у європейський економічний простір / Андрушків Б.М., Островська Г.Й., О.І. Павликівська // Держава та регіони: науково-виробничий журнал Серія: економіка та підприємництво / Класичний приватний університет. – № 6 (99). – Запоріжжя, 2017. – С. 38-43. (0,42 друк. арк., особистий внесок автора: 0,14 друк. арк., розкрито проблеми використання інтелектуального потенціалу підприємства як інструментарію підвищення його конкурентоспроможності та засобу входження у Європейський економічний простір) **(Міжнародна представленість та індексація журналу: Google Scholar (США))**.

19. *Павликівська О.І. Інформаційне забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств / О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр / Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Випуск 1 (51). – Ужгород, 2018. – С. 243-249. (0,6 друк. арк., особистий внесок автора: 0,3 друк. арк., розкрито проблеми інформаційного забезпечення системи управління соціально відповідальною діяльністю) **(Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Research Bib (Японія), Google Scholar(США))**.

20. *Павликівська О.І. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку [Електронний ресурс] / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2015. – Вип. 2 (13). – С. 237-244. (0,76 друк. арк., особистий внесок автора: 0,38 друк. арк., розкрито проблеми формування інформаційних потоків) **(Міжнародна представленість та індексація журналу: Info Base Index (Індія), Open Academic Journal Index (Росія), Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Cosmos Impact Factor (Німеччина), EBSCO (США), BASE – Bielefeld Academic Search Machine (Німеччина), Index Copernicus (Польща), Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), World Cat, Research Bib (Японія), CiteFactor Academic Scientific Journal (США), Global Impact Factor (Australia), Scientific Indexing Services, Google Scholar(США))**.

21. *Павликівська О.І. Методологічні підходи до визначення сутності доходів та витрат / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Бізнес Інформ. – 2016. – № 10. – С. 343-348. (0,58 друк. арк., особистий внесок автора: 0,29 друк. арк., розкрито сутність витрат) **(Міжнародна представленість та індексація**

* Видання одночасно належить до наукових фахових видань України.

журналу: *Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Швеція), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія)).*

22. *Павликівська О.І. Механізми управління соціальними ресурсами підприємств [Електронний ресурс] / О.І. Павликівська // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2016. — Вип. 2 (15). — С. 139-146. (0,5 друк. арк.). **(Міжнародна представленість та індексація журналу:** *Info Base Index (Індія), Open Academic Journal Index (Росія), Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Cosmos Impact Factor (Німеччина), EBSCO (США), BASE – Bielefeld Academic Search Machine (Німеччина), Index Copernicus (Польща), Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), World Cat, Research Bib (Японія), CiteFactor Academic Scientific Journal (США), Global Impact Factor (Australia), Scientific Indexing Services, Google Scholar(США)).*

23. *Павликівська О.І. Закономірності розвитку та реалізації концепції соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / О.І. Павликівська // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2017. — Вип. 2 (17). — С. 115-125. (0,55 друк. арк.). **(Міжнародна представленість та індексація журналу:** *Info Base Index (Індія), Open Academic Journal Index (Росія), Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Cosmos Impact Factor (Німеччина), EBSCO (США), BASE – Bielefeld Academic Search Machine (Німеччина), Index Copernicus (Польща), Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), World Cat, Research Bib (Японія), CiteFactor Academic Scientific Journal (США), Global Impact Factor (Australia), Scientific Indexing Services, Google Scholar(США)).*

24. *Павликівська О.І. Основні поняття та принципи організації соціально відповідальної діяльності [Електронний ресурс] / О.І. Павликівська // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2017. — Вип. 20. — С. 487-491. (0,43 друк. арк.). **(Міжнародна представленість та індексація журналу:** *Index Copernicus (Польща)).*

25. *Павликівська О.І. Генезис розвитку теорії та практики соціальної відповідальності бізнесу / О.І. Павликівська // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. — 2017. — Т. 22, Вип. 8(61). — С. 91-95. (0,67 друк. арк.). **(Міжнародна представленість та індексація журналу:** *Google Scholar (США), Index Copernicus (Польща)).*

26. *Павликівська О.І. Особливості нормативно-правового забезпечення соціально відповідальної діяльності / О.І. Павликівська // Бізнес Інформ. — 2018. — № 1 (480). — С. 296-301. (0,52 друк. арк.). **(Міжнародна представленість та індексація журналу:** *Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія),*

* Видання одночасно належить до наукових фахових видань України.

Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Швеція), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія)).

27. *Павликівська О.І. Обґрунтування механізмів управління соціально відповідальною діяльністю / О.І. Павликівська // Аналітично-інформаційний журнал «Схід». – 2018. – № 2 (154). – С. 15-20. (0,73 друк. арк.). (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** CrossRef, UNIVERSITY OF NEW BRUNSWICK (Канада), GA (Німеччина), EBSKO (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)).

28. *Павликівська О.І. Розвиток концепції контролінгу соціально відповідальної діяльності в процесі генерування стратегічної інформації / Б.М. Андрушків, О.І. Павликівська // Вісник ЗНУ: Збірник наукових праць. Економічні науки. – № 1. – Запоріжжя, 2018. – С. 24-33. (0,46 друк. арк., особистий внесок автора: 0,23 друк. арк., розкрито складові концепції соціально відповідальної діяльності). (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF), Google Scholar (США)).

29. *Павликівська О.І. Особливості інтеграції соціально відповідальної діяльності в систему стратегічного управління підприємством / О.І. Павликівська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – № 2. – Хмельницький, 2018. – С. 135-140. (0,62 друк. арк.). (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру:

30. Павликівська О.І. Контролінг в системі інформатизації управління / О.І. Павликівська, В.З. Папінко // Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль-Мукачеве, 2004. – С. 240-244. (0,27 друк. арк., особистий внесок автора: 0,13 друк. арк., розкрито складові концепції контролінгу).

31. Павликівська О.І. Розвиток екологічного аудиту в Україні / О.І. Павликівська, В.З. Папінко // Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Львів. – ПП «Компакт-ЛВ», 2004. – С. 265-267. (0,12 друк. арк., особистий внесок автора: 0,06 друк. арк., розкрито проблеми екологічного аудиту).

32. Павликівська О.І. Методи інноваційного контролінгу / О.І. Павликівська, В.М. Рожелюк // Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні: збірник праць міжнародної науково-

* Видання одночасно належить до наукових фахових видань України.

практичної конференції, (Харків, 2005 рік). – Харків. – 2005. – С. 87-90. (0,13 друк. арк., особистий внесок автора: 0,07 друк. арк., розкрито принципи інноваційного контролінгу).

33. Павликівська О.І. Проблеми побудови та використання інформаційних систем підприємства / О.І. Павликівська // Теорія і практика економічного аналізу: збірник тез за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль. – 2006. – С. 61-62. (0,09 друк. арк.).

34. Павликівська О.І. Інформаційне забезпечення системи контролінгу / О.І. Павликівська // Соціально-економічні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: збірник тез і текстів доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – Тернопіль. – 2007. – С. 262 – 264. (0,19 друк. арк.).

35. Павликівська О.І. Управлінський облік як інформаційний ресурс в системі прийняття рішень / О.І. Павликівська // Соціально-економічні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: збірник тез і текстів доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – Тернопіль. – 2008. – С. 242 – 244. (0,14 друк. арк.).

36. Павликівська О.І. Ефективність як елемент прийняття управлінських рішень / О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр // Соціально-економічні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: збірник тез і текстів доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – Тернопіль. – 2009. – С. 103-105. (0,19 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., розкрито принципи прийняття управлінських рішень).

37. Павликівська О.І. Моделювання ризиків при прийнятті облікових рішень / О.І. Павликівська, Б.В. Сидяга // Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспект: тези доповідей всеукраїнської наукової конференції (Тернопіль-Буковель, 17-20 вересня 2009 р). – Тернопіль. – С. 36-39. (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,07 друк. арк., згруповано ризики процесу прийняття облікових рішень).

38. Павликівська О.І. Моделювання як метод формування облікової інформації / О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези доповідей другої міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – С. 112-113. (0,13 друк. арк., особистий внесок автора: 0,06 друк. арк., виділено проблеми моделювання облікової інформації).

39. Павликівська О.І. Моделювання бухгалтерського обліку – концепція реконструкції господарських фактів та процесів / О.І. Павликівська // Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: матеріали міжнародної науково-технічної конференції присвяченої 50-річчю заснування ТНТУ та 165-річчю з дня народження Івана Пулюя (м. Тернопіль, 19-21 травня 2010 р.) / МОН України, Тернопільський державний технічний університет ім. І Пулюя [та ін]. – Тернопіль. – 2010. – С.529-530. (0,15 друк. арк.).

40. Павликівська О.І. Біхевіористичні аспекти професійного судження бухгалтера в процесі моделювання / О.І. Павликівська // Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці: матеріали першої міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород. – 2010 р. – С.214-216. (0,2 друк. арк.).

41. Павликівська О.І. Фактори впливу на побудову облікових моделей / О.І. Павликівська // Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк. – 2010 р. – С.433-435. (0,13 друк. арк.).

42. Павликівська О.І. Проблеми організації бухгалтерського обліку в єдиному інформаційному просторі підприємства / О.І. Павликівська // Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки: матеріали науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 18 травня 2011 року). – Тернопіль: ТНТУ, 2011. – С. 39 – 40. (0,1 друк. арк.).

43. Павликівська О.І. Проблеми розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку в постіндустріальному суспільстві / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Сучасні проблеми економіки та менеджменту: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: видавництво Львівської політехніки. – 2011. – С. 482-483. (0,2 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., виділено проблеми бухгалтерського обліку та його складових).

44. Павликівська О.І. Проблеми та перспективи розвитку теорії бухгалтерського обліку в умовах глобалізації / О.І. Павликівська // Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 18 квітня 2012 року — Тернопіль: ТНТУ, 2012. — С. 42-44. (0,16 друк. арк.).

45. Павликівська О.І. Моделювання як основоположний принцип системи бухгалтерського обліку / О.І. Павликівська, Н.В. Кравчук // Сучасні тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку й фінансів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції ТНТУ ім. Івана Пулюя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/64-conferencia-15-05-2013/770-770.html> – Тернопіль:2013р. – С.114-117. (0,14 друк. арк., особистий внесок автора: 0,07 друк. арк., розкрито проблеми моделювання бухгалтерського обліку).

46. Павликівська О.І. Проблеми розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання / О.І. Павликівська // Розвиток систем фінансово-облікового забезпечення функціонування підприємств та національного господарства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної на базі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. – Тернопіль: Крок. – 2014. - С. 99-101. (0,13 друк. арк.).

47. Павликівська О.І. Облік як база даних системи управління підприємством / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції ТНТУ імені І.Пулюя «Розвиток системи обліково-аналітичного забезпечення функціонування підприємств та

національного господарства». - Тернопіль: Тайп. – 26 березня 2015 р. - С.62-64. (0,95 друк. арк., особистий внесок автора: 0,05 друк. арк., виділено особливості облікового забезпечення системи прийняття управлінських рішень).

48. Павликівська О.І. Інформаційний аспект стратегічного управлінського обліку / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак, Н.М. Шостаківська // Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя кафедри обліку та аудиту, (м. Івано-Франківськ, 16-17 жовтня 2015 р.). – Івано-Франківськ. – 2015.- С.153-154. (0,14 друк. арк., особистий внесок автора: 0,05 друк. арк., розкрито інформаційні особливості управлінського обліку).

49. Павликівська О.І. Проблеми еволюційних процесів організації виробництва, його менеджменту та обліку / О.І. Павликівська, В.В. Ратинський, Н.М. Шостаківська // Ekonomik, manegment, lav: socio-ekonomskas aspects of development. – Roma, Italy. – 2016.- С.268-273. (0,22 друк. арк., особистий внесок автора: 0,08 друк. арк., виділено еволюційні процеси системи менеджменту).

50. Павликівська О.І. Проблеми та перспективи обліку доходів підприємства / О.І. Павликівська, О.Р. Кіляр, Л.І. Марущак // Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 31 березня 2016 року). – Львів – 2016.- С. 151-153. (0,17 друк. арк., особистий внесок автора: 0,05 друк. арк., розкрито проблеми методичного забезпечення бухгалтерського обліку).

51. Павликівська О.І. Theory of accounting and analysis of formation of profit / О. І. Pavlykivska, L. І. Marushchak // Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, 11-12 травня 2017 р.). — Т. : ФОП Паляниця В.А., 2017. – С. 39–41. (0,16 друк. арк., особистий внесок автора: 0,08 друк. арк., виділено теоретичні підходи до обліку).

52. Павликівська О.І. Облік соціально відповідальної діяльності: наука чи ремесло? / О.І. Павликівська // Соціально-економічні підсумки 2017 року: реалії та перспективи: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Київ, 22-23 грудня 2017 р.). – У 2-х частинах. – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2017. – Ч.1. – С.88-91. (0,25 друк. арк.).

53. Павликівська О.І. Механізми управління соціально відповідальною діяльністю підприємств / О.І. Павликівська // Економічний потенціал сталого розвитку країни: сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 22-23 грудня 2017 р.) / ГО «Львівська економічна фундація». У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2017. – Ч. 1. – 180 с. С. 123-127. (0,21 друк. арк.).

54. Павликівська О.І. Проблеми відображення соціально відповідальної діяльності в системі управлінського обліку / О.І. Павликівська, Л.І. Марущак // Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів: Міжнародна науково-

практична конференція (м. Ужгород, 16-17 квітня 2018 року). – Ужгород. – 2018. – С.231-234. (0,2 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., виділено проблеми відображення соціально відповідальної діяльності).

55. Павликівська О.І. Проблеми та перспективи інформаційного забезпечення системи управління соціально відповідальним підприємством / О.І. Павликівська // Сучасні тенденції в економіці та управлінні: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 17 березня 2018 р.) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ». – 2018. – 116 с. С.96-99. (0,17 друк. арк.).

56. Павликівська О.І. Обґрунтування механізмів управління соціально відповідальною діяльністю / О.І. Павликівська // Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку: збірник тез VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г. Чумаченка, (м. Тернопіль, 23 березня 2018 р.). – Тернопіль: ФОП «Паляниця В.А.». – С. 56-59. (0,19 друк. арк.).

3. Інші публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

57. Павликівська О.І. Аудит витрат на виробництво в цукровій промисловості / О.І. Павликівська // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль. – 2002. – Випуск 3. – С. 89-92. (0,25 друк. арк.).

58. Павликівська О.І. Моделювання інформаційно-облікових потоків у процесі формування собівартості продукції / О.І. Павликівська, В.М. Рожелюк // Галицький економічний вісник. – Тернопіль: ТДТУ – 2009. – № 3. – С. 144-152. (0,5 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., виділено проблеми моделювання облікової інформації).

59. Павликівська О.І. Бухгалтерський облік на тлі віртуалізації / П.Я. Хомин, О.Р. Кіляр, О.І. Павликівська // Галицький економічний вісник. — Тернопіль : ТНТУ, 2017. — Том 52. — № 1. — С. 88-95. (0,7 друк. арк., особистий внесок автора: 0,16 друк. арк., обґрунтовано теоретичні аспекти бухгалтерського обліку як функції управління).

АНОТАЦІЯ

Павликівська О.І. Організаційний інструментарій забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний технічний університет, Тернопіль, 2018.

Узагальнено концептуальні підходи до управління соціально відповідальною діяльністю з використанням інструментів обліку та контролінгу з метою забезпечення раціональності у суперечливих очікуваннях всієї

множини зацікавлених сторін та дотримання принципів сталого розвитку для отримання суб'єктами господарювання довгострокових конкурентних переваг.

Запропоновано модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством, елементами якої є аналізування стратегічних цілей суб'єкта господарювання з урахуванням інтересів зацікавлених сторін та формалізації характеру взаємодії, встановлення рівня розвитку соціальної відповідальності за допомогою визначення індикаторів ефективності системи.

Розроблено методику формування та розповсюдження через засоби комунікації відкритої соціальної звітності, що дозволить виявити причинно-наслідковий зв'язок між поданням цього виду звітності та ростом привабливості підприємства для споживачів та, як наслідок, ростом рентабельності й досягненню його стратегічних цілей.

Обґрунтовано теоретико-методологічний підхід щодо механізмів соціального контролінгу як системи, орієнтованої на довгостроковий розвиток підприємства, що дозволило аргументувати доцільність використання бюджетування окремих соціальних програм та соціально відповідальної діяльності загалом для прийняття ефективних управлінських рішень засобами соціального обліку та контролю за доцільністю соціального витрачання.

Ключові слова: *соціально відповідальна діяльність, соціальна політика, сталий розвиток, механізми управління, стратегічне управління, соціальні ресурси, інструменти обліку та контролінгу, облікова політика, нефінансова (соціальна) звітність.*

АННОТАЦИЯ

Павлыкивска О.И. Организационный инструментарий обеспечения управления социально ответственной деятельностью предприятий средствами учета и контроллинга. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный технический университет, Тернополь, 2018.

Обобщено концептуальные подходы к управлению социально ответственной деятельностью с использованием инструментов учета и контроллинга с целью обеспечения рациональности в противоречивых ожиданиях всего множества заинтересованных сторон и соблюдения принципов устойчивого развития для получения субъектами хозяйствования долгосрочных конкурентных преимуществ.

Предложена модель интеграции социальной ответственности в систему стратегического управления, элементами которой являются анализ стратегических целей предприятия с учетом интересов заинтересованных сторон, установления уровня развития социальной ответственности с помощью определения индикаторов эффективности системы.

Разработана методика формирования и распространения через средства коммуникации открытой социальной отчетности, что позволит выявить

причинно-следственную связь между представлением этого вида отчетности и ростом привлекательности предприятия для потребителей и, как следствие, ростом рентабельности и достижению его стратегических целей.

Обоснован теоретико-методологический подход к изучению механизмов социального контроллинга как системы, ориентированной на долгосрочное развитие предприятия, что позволило аргументировать целесообразность использования бюджетирования отдельных социальных программ и социально ответственной деятельности в целом для принятия эффективных управленческих решений средствами социального учета и контроля за целесообразностью социального расходования.

Ключевые слова: *социально ответственная деятельность, социальная политика, устойчивое развитие, механизмы управления, стратегическое управление, социальные ресурсы, инструменты учета и контроллинга, учетная политика, нефинансовая (социальная) отчетность.*

ANNOTATION

Pavlykivska O.I. The Organizational toolkit to ensure management of the socially responsible enterprises activity by means of accounting and controlling – Qualifying scientific work on the manuscript rights.

Thesis for the Doctor of Economic Science academic degree, specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by types of economic activity). – Ternopil Ivan Puluj National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2018.

The research is devoted to the exacerbation of theoretical and methodological thesis aimed to solve the scientific-applied problem in relation to the development and methodical providing of the management mechanisms of socially responsible activities, and the formulation of practical recommendations for improving its organizational tools by means of accounting and control.

The main categorical apparatus of social responsible activity was developed in scientific research through disclosure its functions, forms and instruments in intercourse. This approach allows improving and strengthening the forms and instruments for the implementation of socially responsible activities in conditions of the stable domination social functions that will trigger the activation of the entity economic function.

In the research was carried the essential characteristic of the main concepts and principles of organization of socially responsible activity out, the theoretical foundations and conceptual apparatus of socially responsible activity were determined, the genesis of the theory and methodology of social enterprises responsibility was discovered also the principles of strategic management enterprises in the modern conditions of socially responsible development activity are described.

It was grounded the mechanisms of management the socially responsible activities as well as organizational forms and technologies of implementation the socially responsible activity are characterized that gave possibility a model of social responsibility integration into the system of the enterprise strategic management.

It was evaluated the influential factors on social accountable depending on stakeholders through their detailing in kerf of accented groups: social responsibility previously to society, environmental responsibility, honest business practice and socially responsible restructuring, measures were proposed for each of them with the implementation of social responsibility, which were detailed through their mechanisms, as well as, indicators of this activity type were explored (through the formation of the suitable costs), indicating the degree of their impact on the result of the enterprise's business.

In the scientific research were systematized the social aspects of the enterprises activities and their impact factors on the efficiency of its functioning, as well as expenses were modeled that are connected with socially responsible activities of industrial enterprises and a methodology for evaluation the level of social responsibility of the industrial enterprise was developed.

Modern accounting determinants of socially responsible activity were considered, which made it possible to improve the methodology for the formation and presentation of non-financial (social) reporting, to prioritize the organization of social control.

The research work is focusing on the generalizes the theoretical and methodological approaches of social control as the basis of socially responsible activity management in industrial enterprises, the budget formation principles for socially responsible enterprises are proposed, as well as the reflection model of business social responsibility is developed in the system of balanced indicators.

In the process of the investigation, considerable attention was paid to the theoretical and methodological approach to the grounding of social control mechanisms as a system oriented to the promising (long-term) development of the enterprise, which allowed to argued advisability in budgeting usage of individual social programs and socially responsible activity in general, the subsystem balanced indicators 'corporate social responsibility', receiving, processing, transmitting, storing and information displaying for effective decision making by social control and accounting for the social spending appropriateness.

Keywords: *socially responsible activity, social policy, sustainable development, managerial mechanisms, strategic management, social resources, accounting and controlling instruments, accounting policy, non-financial (social) reporting.*